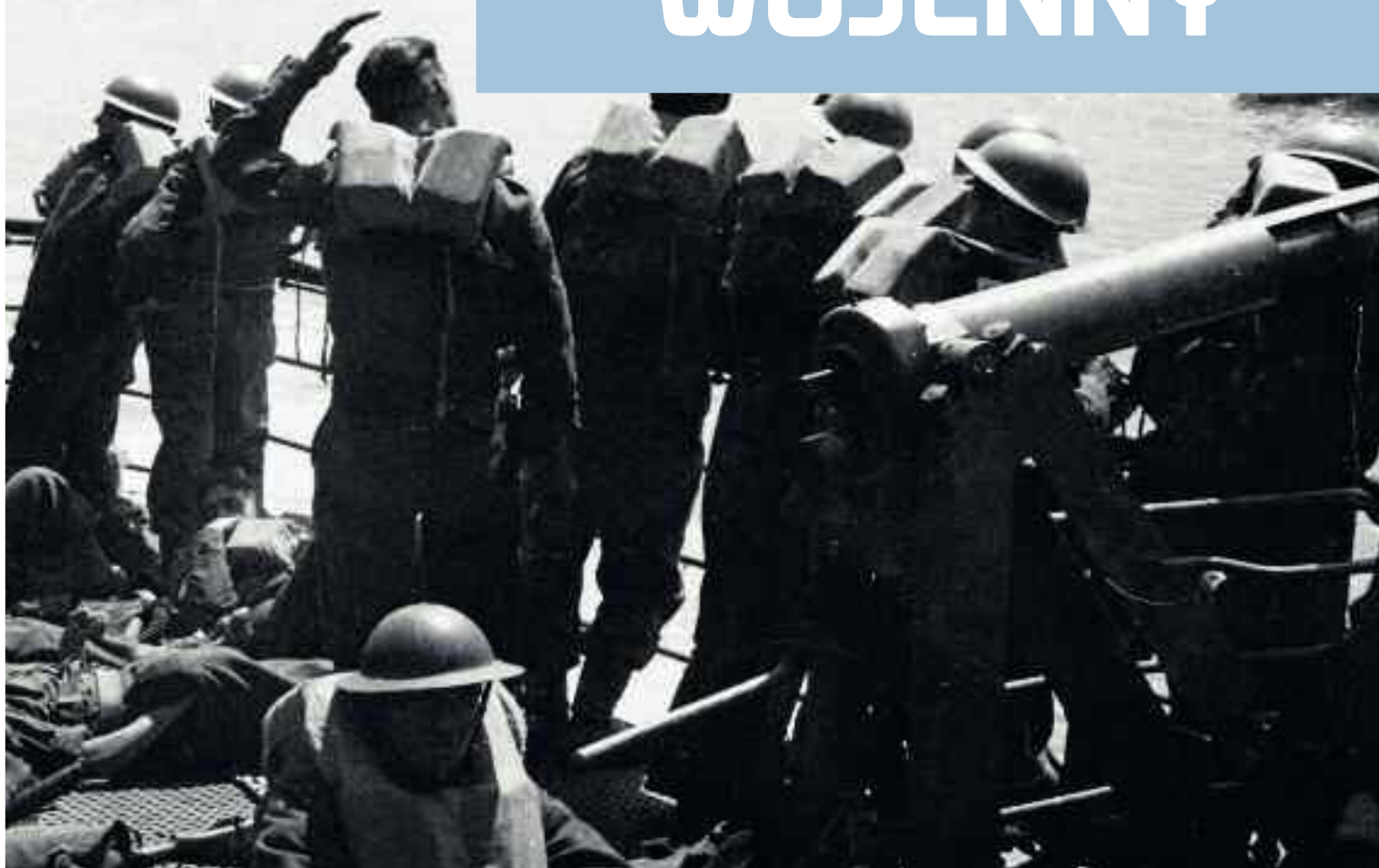

OKRES

Przewodnik dla podróżujących samochodem

WOJENNY

DOVER-DUNKIERKA

DFDS.PL

**DFDS
SEAWAYS**

Czas oraz odległość przejazdu od Dunkierki

Cel podróży	Odległość w km/mi	Czas w h
Nord-Pas de Calais		
Lille	72 / 45	0.49
St. Omer	52 / 32	0.33
Arras	122 / 76	1.21
Cambrai	143 / 89	1.33
Etaples	104 / 87	1.07
Rzeka Somma		
Thiepval	153 / 95	1.43
Albert	157 / 97	1.45
Normandia		
Caen	388 / 241	3.32
Bayeux	416 / 258	3.54

Cel podróży	Odległość w km/mi	Czas w h
Holandia		
Arnhem	332 / 206	3.00
Szampania-Ardeny		
Reims	268 / 166	2.33
Chalons-en-Champagne	326 / 202	3.09
Flandria		
Bruksela	159 / 99	1.34
Ypres	54 / 33.5	0.43
Południowa Belgia		
Mons	145 / 90	1.31
La Roche en Ardenne	295 / 183	3.05

Source: www.theaa.com

Wspomnienia z okresu I i II wojny światowej

Historia to pamięć o wydarzeniach, które miały miejsce w przeszłości. Muzea, cmentarze, pola bitew, forty oraz stanowiska artyleryjskie to wszystko sprawia, iż wracamy do tego, co działo się podczas dwóch wojen światowych na terenie pn. - zach. Europy. Wiele osób, które walczyły w imię wolności swojej ojczyzny zaginęło, a żadne informacje na ich temat nie dotarły do ich rodzin. Pamięć o takich osobach często nie zanika, wiele rodzin mimo upływającego czasu próbuje odnaleźć swych bliskich. Zdarza się i wcale nie jest to czymś szczególnie unikatowym, że możliwość odwiedzin pomników osób poległych w Menin Gate w Ypres jest wielkim wydarzeniem i zmusza do refleksji nad tymi, którzy po wojnie zostali uznani za zaginionych. W miejscu tym możemy znaleźć listę osób, które nigdy nie zostały odnalezione, ale mimo to pamięć o nich będzie ciągle żywa.

Podróżując z Wielkiej Brytanii bardzo łatwo jest natrafić na ślady wydarzeń z pierwszej połowy XX wieku. Ten przewodnik zawiera obfity wybór miejsc godnych zobaczenia w północnej Francji, Belgii, oraz Holandii.

Osoby, które chcą się jeszcze bardziej zagłębić w czasie będą miały szansę odkrycia relikwii z 1815 r., kiedy to księżę Wellington pokonał Napoleona pod Waterloo

SPIS TREŚCI

Konflikt w Europie	2
Królewski Legion Brytyjski, Komisja Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej oraz pojazdy wojskowe	3
Nord-Pas de Calais	4
Flandria	8
Normandia	12
Holandia	18
Szampania-Ardeny	20
Rzeka Somma	22
Południowa Belgia	26
Informacje dla kierowców	29

Images: Rex Features

Wśród Flandrii pól

Wśród Flandrii pól kwitnący mak
krzyża za krzyżem barwi szlak,
kres naszych dróg. Skowronka lot
wzbija się ponad armat grzmiot
co śpiew mu głośnie - dzielny ptak.'

John McCrae
Lekarz służący w Kanadyjskich Siłach Zbrojnych
8 grudzień 1915
Zmarł w szpitalu polowym w 1918r.

Konflikt w Europie

Przez wieki na terenie Europy toczyły się liczne wojny, jednakże te dwie ostatnie, I i II wojna światowa, zostały zarejestrowane i zapamiętane w sposób, który pozwala nam dokładniej zrozumieć te wydarzenia. Rozwinięta technologia, czyli możliwość wykonania zdjęć pozostawiła wiele dokumentacji, które są wiarygodnym źródłem historycznym.

Wszelkie dokumentacje I i II wojny światowej, jak również szczegóły bitwy o Waterloo w większości przypadków znajdują się we Francji, Belgii i Holandii, gdzie miejsce miała duża część walk, a co za tym idzie wielu ludzi straciło tam życie. Pomimo iż, Wielka Brytania została zbombardowana wielokrotnie, bitwy bezpośrednio nigdy nie toczyły się na jej terenie. Dlatego też najważniejsze muzea i cmentarze znajdują się na terenach Europy okupowanej, które warto odwiedzić i poczuć oddech historii.

Okres I wojny światowej staje się coraz bardziej odległy, jednakże dzięki pracy sporej grupy wolontariuszy, pamięć o tej wojnie pozostanie na długo w sercach ludzi. Miejsca związane z I wojną światową są dostępne do zwiedzania dla turystów. Działalność wolontariuszy jest wspierana przez instytucje takie jak: Komisję Grobów Wojennych, Królewski Legion Brytyjski, różne rządy państw europejskim, jak również lokalne organizacje turystyczne, dzięki którym zwiedzający mogą dowiedzieć się więcej o mundurach, wyposażeniu oraz technologii związanej z tematyką I wojny światowej.

Informacje zawarte w broszurze

Dotożono wszelkich starań, aby wszystkie potrzebne informacje znalazły się w tej broszurze, w tym: godziny otwarcia obiektów, ceny, dane kontaktowe oraz strony internetowe, które były aktualne w momencie oddania broszury do druku. Jednakże, podane informacje mogą ulec zmianie, za co wydawca nie ponosi odpowiedzialności.

Przed każdym numerem telefonu znajduje się międzynarodowy numer kierunkowy (pierwsze cztery cyfry). Oprócz przydatnych adresów i telefonów przewodnik zawiera obszernie wprowadzenie historyczne i dokładne opisy najciekawszych zabytków związanych z bitwą pod Waterloo, I wojną światową oraz II wojną światową w północnej Francji, Belgii i Holandii.

Najnowsze wydanie broszury jest poszerzone o wydarzenia takie jak: Normandy Landings oraz Operation Market Garden. The Musée de Mémoires w Caen to muzeum, którego ideą jest propagowanie pokoju, posiada w swojej kolekcji niezwykle fotografie, dokumenty, oraz inne pamiątki, poza tym ten niezwykle obiekt odnosi się do wydarzeń, które doprowadziły do wybuchu II wojny światowej.

O ile nie jest powiedziane inaczej, wszystkie ilustracje użyte w broszurze pochodzą z Internetu (www.wikipedia.org) i są własnością publiczną. Jednakże, wymagają one następujących poświadczeń:

THE WAR & PEACE SHOW
20 - 24 JULY 2011
18 - 22 JULY 2012
THE LARGEST MILITARY VEHICLE
SPECTACULAR IN THE WORLD
IN ASSOCIATION WITH THE INSTITUTE OF MILITARY VEHICLE PRESERVATION SOCIETY

WWW.WARANDPEACESHOW.CO.UK

CONTACT US ON THE WAR AND PEACE DIRECT LINE
 TEL 0044 (0)1804-012045 FAX 0044 (0)1904-011411

SEE US AT THE BOP FARM - PADDOCK WOOD, KENT TN12 6PY

Wojna poza polami bitwowymi

Pomnik upamiętniający poległych w Lille

Po I wojnie światowej na placu Daubenton, niedaleko cytadeli w Lille w Bois de Boulogne, został wzniesiony pomnik dla upamiętnienia tych członków ruchu oporu, którzy zostali rozstrzelani przez Niemców.

Pomnik został zniszczony przez hitlerowców, na szczęście oryginalne makiety, które można zobaczyć w Musée des Beaux Arts, zostały zachowane co umożliwiło jego rekonstrukcję.

Image:
John Northover

The British Torch of Remembrance

W 1926 roku zasugerowano, by kombatanci mieli własną możliwość upamiętnienia poległych towarzyszy. Ustalono, że powinni oni zapalać pochodnie jako symbol "Torch of Freedom" oraz brać udział w pielgrzymkach organizowanych do miejsc pamięci.

Uroczystości odbywają się w dniu 11 listopada każdego roku. Z zapalonymi dziewięcioma pochodniami, symbolizującymi dziewięć prowincji Belgii, odbywa się marsz do Narodowego Pomnika Nieznanego Żołnierza w Brukseli, w celu oddania hołdu. W Westminster Abbey brytyjskie i belgijskie pochodnie są zapalane przez Dziekana Westminster. Następnego ranka odbywa się msza w Dover z udziałem burmistrza. Po czym pochodnie przewożone są do Belgii, gdzie odbywa się ceremonia w Ostend przy pomniku ku czci ofiar wojny.

Istnieją różne programy wizyt cmentarzy wojennych na trasie do Brukseli. Pielgrzymi mogą także uczestniczyć w ceremonii prowadzonej w Menin Gate, Ypres.

South Eastern & Chatham Railway War Memorial

Pomnik został odsłonięty w Stacji Morskiej w Dover w dniu 28 października 1922 roku. Powstał on ku pamięci 556. kolejarzy z południowo-wschodniej części kraju oraz z Chatham, którzy oddali życie w I wojnie światowej. Nazwiska poległych zostały zamieszczone na

ścianie z kamienia Portland za pomnikiem. W późniejszych latach zmieniono treść napisu na pomniku, do którego dodano dedykację ku czci 626. poległych kolejarzy z południowej części kraju, walczących w II wojnie światowej.

Dover Cruise Terminal 1, Western Docks, Dover www.doverport.co.uk

Klub zabytkowych pojazdów militarnych Invicta

Organizacja właścicieli pojazdów militarnych, których wspólną pasją jest przywracanie do życia oraz zachowywanie pojazdów, które brały udział w manewrach podczas I i II wojny światowej.

Klub zajmuje się konserwacją tych pojazdów i aż 4000 z nich gromadzi się na corocznym War and Peace Show w hrabstwie Kent. Kilka lat temu grupa francuskich entuzjastów z miasta Béthune postanowiła upamiętnić wyzwolenie ich obszaru z 1944 roku, przez brytyjską siódmą dywizję pancerną, poprzez organizację parady. Obecnie staje się ona wielkim 3-dniowym wydarzeniem, aktywnie wspieranym przez członków IMVPS z aż 150. pojazdami tworzącymi 5 km długości konwój. Towarzystwo organizuje również rajd z Londynu do Brighton, oraz wiele innych imprez.

IMPS Membership, Hagar's Hall, Seaview Gardens, Warden Bay, Sheerness, Kent. ME12 4NG
Email: membership@imps.org.uk www.imps.org.uk

Królewski Legion Brytyjski

Królewski Legion Brytyjski jest jedną z największych organizacji charytatywnych w Wielkiej Brytanii, która zajmuje się pomocą dla kombatantów, żołnierzy oraz ich rodzin. Organizacja wspiera coroczne uroczystości upamiętniające poległych w konfliktach zbrojnych (tzw. Remembrance Sunday), podczas których składane są wieńce z maków pod pomnikiem nieznanego żołnierza (Cenotaph). Co więcej, organizuje także "Festival of Remembrance" w londyńskiej sali koncertowej Royal Albert Hall. W tym dniu (11 listopada) o godzinie 11-tej cześć poległym oddawana jest w formie dwóch minut ciszy, zainicjował to Królewski Legion Brytyjski. Święto upamiętnia podpisanie traktatu kończącego I wojnę światową 11 listopada o godzinie 11-tej.

Królewski Legion Brytyjski, 199 Borough High Street, Londyn SE1 1AA **Tel: 44 020 3207 2100**
www.britishlegion.org.uk

Komisja Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej

Komisja Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej została założona przez Royal Charter w 1917 roku i jest odpowiedzialna za opiekę nad grobami członków Wspólnoty, którzy zginęli podczas dwóch wojen światowych, budowę pomników poległym, których groby są nieznane, a także za wszelką dokumentację (związaną m. in. z pogrzebami tych 1.700.000 ofiar).

Działalność komisji jest skupiona głównie w Belgii i Północnej Francji, gdzie znajduje się prawie 780.000 poległych podczas dwóch wojen światowych, pochowanych i upamiętnionych w 3 500. miejscach. Można tutaj znaleźć zarówno wielkie pomniki upamiętniające tysiące ofiar, takie jak Thiepval we Francji czy Menin Gate w Belgii, jak również małe cmentarze posiadające nie więcej niż 40. grobów. Komisja ma nadzieję, iż swoim przykładem zachęci przyszłe pokolenia do zachowania pamięci o wszystkich tych, którzy oddali swoje życie w imię ojczyzny. Więcej informacji na temat pracy Komisji Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej oraz pytania dotyczące lokalizacji poszczególnych grobów, czy organizowanych uroczystości można kierować do niżej wymienionych biur.

Zapraszamy również na stronę organizacji www.cwgc.org, gdzie znajduje się Debt of Honour Register - baza danych wszystkich poległych podczas dwóch wojen światowych

Komisja Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej

Zjednoczone Królestwo:

2 Marlow Road, Maidenhead, Berkshire SL6 7DX, UK
Tel: 44 01628 634221 Fax: 44 01628 771208
Email: casualty.enq@cwgc.org

Francja:

5-7, Rue Angele Richard, BP109, 62217 Beaurains, Francja
Tel: 00 33 (0)3 21 21 77 00 Fax: 00 33 (0)3 21 21 77 10
Email: france.area@cwgc.org

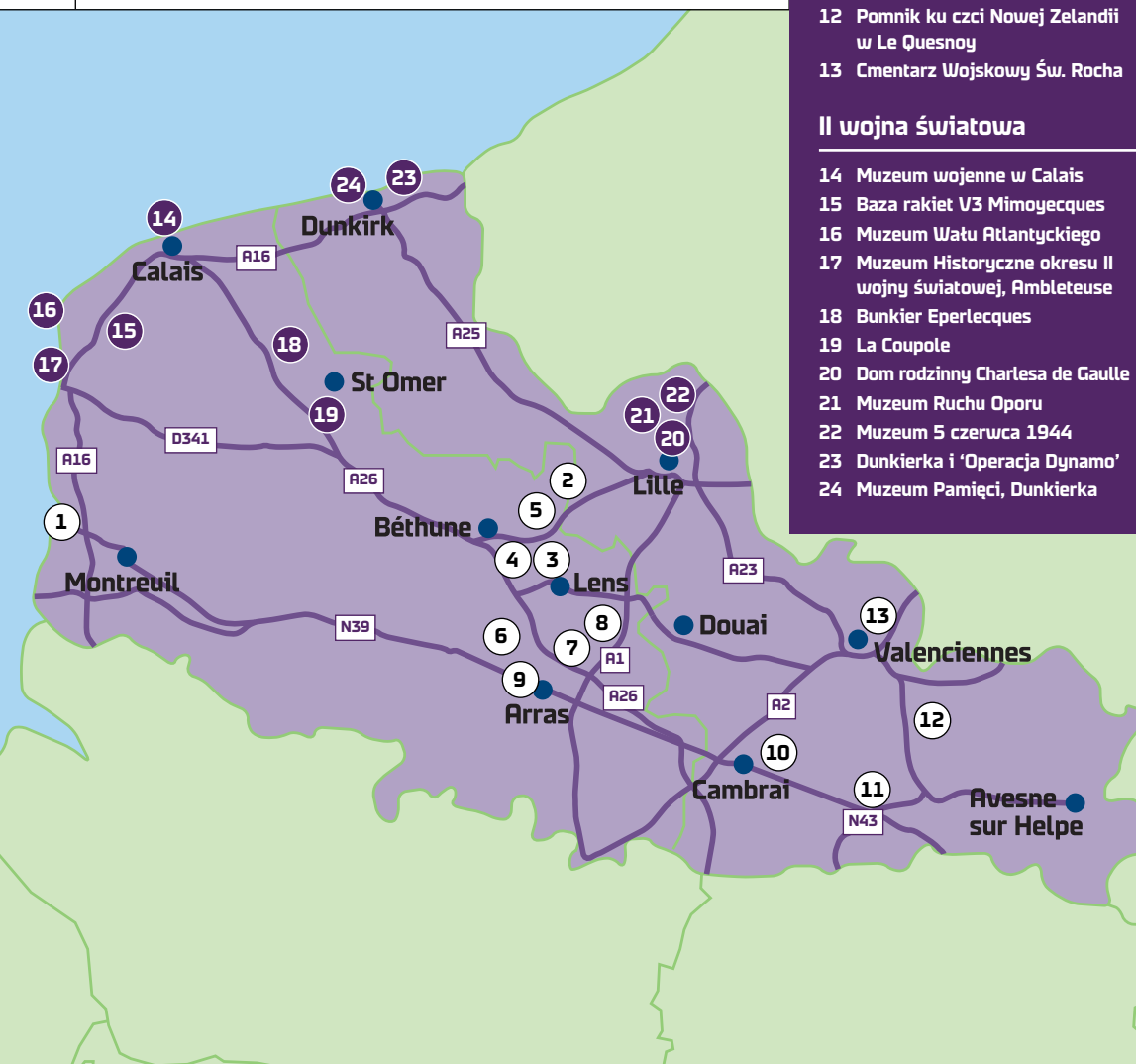
Północna Europa:

Elverdingsestraat 82, B-8900 Ieper, Belgia
Tel: 00 32 (0)57 22 36 36 Fax: 00 32 (0)57 21 80 14
Email: neaooffice@cwgc.org

TEL: +44 (0)8715 747218

Nord-Pas de Calais

Region Nord-Pas de Calais pod względem historycznym był jednym z regionów Europy o który najczęściej toczyły się walki; w istocie, Charles de Gaulle nazwał nawet ten region „feralną aleją” przez którą wielokrotnie wędrowały armie najeźdźców. Podczas I wojny światowej większość regionu była pod okupacją. Wiele miast oraz setki kilometrów kwadratowych ziem zostało zniszczonych podczas czterech lat prowadzenia działań wojennych, a region ten poniósł znacznie większe szkody niż jakakolwiek inna część Francji. Podczas gdy monarchowie francuscy i brytyjscy przed wiekiem dwudziestym byli zażartymi wrogami, w okresie I wojny światowej oba narody walczyły wspólnie ramię w ramię zjednoczeni jako sojusznicy. Cena była wysoka – w całym regionie Nord-Pas de Calais spotykamy setki cmentarzy oraz pomników z tamtego czasu, które są świadectwem rozgrywającego się tam horroru.

Legenda mapy

I wojna światowa

- 1 Cmentarz wojсковy w Etaples
- 2 Muzeum i Cmentarz we Fromelles
- 3 Pomnik w Loos oraz cmentarz niewybuchów
- 4 Muzeum Aleksandra Villedieu
- 5 Cmentarz Świętej Marii
- 6 Wojskowy Cmentarz Narodowy w Notre Dame de Lorette
- 7 Pomnik w Vimy upamiętniający Kanadę
- 8 Cmentarz La Targette
- 9 Tunele podziemne w Arras
- 10 Pomnik w Cambrai
- 11 Le Cateau-Cambrésis
- 12 Pomnik ku czci Nowej Zelandii w Le Quesnoy
- 13 Cmentarz Wojskowy Św. Rocha

II wojna światowa

- 14 Muzeum wojenne w Calais
- 15 Baza rakiet V3 Mimoyecques
- 16 Muzeum Wątu Atlantyckiego
- 17 Muzeum Historyczne okresu II wojny światowej, Ambleteuse
- 18 Bunkier Eperlecques
- 19 La Coupole
- 20 Dom rodzinny Charlesa de Gaulle
- 21 Muzeum Ruchu Oporu
- 22 Muzeum 5 czerwca 1944
- 23 Dunkierka i 'Operacja Dynamo'
- 24 Muzeum Pamięci, Dunkierka

Cmentarz wojсковy w Etaples

I wojna światowa

Jest to największy cmentarz Wspólnoty Brytyjskiej we Francji, z 10 773 pochówkami od początku I wojny światowej, oraz 119 od okresu II wojny światowej gdy w 1940 roku szpitale zostały ponownie rozlokowane w Etaples. Zaprojektowany przez Sir Edwina Lutyensa, cmentarz zawiera również groby niemieckie oraz 73 niestety niezidentyfikowane dotąd groby.

Otwarty cały rok. Wstęp wolny

Muzeum i Cmentarz we Fromelles

I wojna światowa

Na otwartych polach na północny zachód od wioski Fromelles w dniach 19 i 20 lipca 1916 roku rozegrała się przerażająca bitwa pod Fromelles – jedna z największych tragedii dla Australijskich Sił Zbrojnych (AIF). Niemiecki atak kosztował australijską piątą dywizję ponad pięć i pół tysiąca ofiar. 410 z nich pozostało niezidentyfikowanych i spoczęli w grobie nieznanego żołnierza w rogu cmentarza zwanym Krzyżem Wiktorii. Muzeum wojenne we Fromelles zawiera przejmującą i fascynującą kolekcję oryginalnych australijskich pamiątek z bitwy oraz inne przedmioty pozostałe po niemieckich i brytyjskich oddziałach, które walczyły w okolicy podczas trwania wojny.

Fromelles Museum

Rue de Verdun

Tel: 00 33 (0)3 20 50 20 43

MUSEUM OTWARTE:

druga sobota każdego miesiąca & 11.11 w godz. 09.00-12.00 & 14.00-19.00

ZAMKNIĘTE: lipiec & sierpień (z wyjątkiem wcześniej umówionych spotkań)

Dorośli: €4.00

Nord-Pas de Calais - biuro informacji turystycznej:

6, place Mendès

BP 99

59028 LILLE Cedex

Tel: 00 33 (0)3 20 14 57 57

Fax: 00 33 (0)3 20 14 57 58

contact@crt-nordpasdecals.fr

www.northernfrance-tourism.com

Muzeum Aleksandra Villedieu w Loos-en-Gohelle

I wojna światowa

Muzeum odnosi się do bitwy pod Loos, przedstawia przedmioty codziennego użytku odzyskane z pola walki. Na szczególną uwagę zasługują wieczne pióro przewoźnika, które mimo 80 lat spędzonych pod ziemią nadal działa. Wycieczka dookoła dwóch wierz zwanych 'double crassier' da Ci obraz całego pola bitwy wliczając w to Lorette oraz Vimy.

Wymagana wcześniejsza rezerwacja
Tel: 00 33 (0)3 21 78 31 29
Email: a.villedieu@wanadoo.fr
€3,00 za osobę
Po muzeum możliwa jest wyjątkowo wycieczka z przewodnikiem

Cmentarz Świętej Marii, Nr. Haisnes-la Bassée

I wojna światowa

Ten powojenny cmentarz usytuowany na dawnym polu walki zawiera groby 1810 żołnierzy, którzy zginęli podczas bitwy pod Loos; większość z nich pozostaje niezidentyfikowana. Jednakże, na jednym z nagrobków odkryto imię syna Rudyarda Kiplinga – Jana (dziatka 7, rząd D, grób 2).

Otwarty cały rok.
Wstęp wolny.

Wojskowy Cmentarz Narodowy w Notre Dame de Lorette

I wojna światowa

Jeden z głównych francuskich narodowych cmentarzy i pomników. Kaplica i latarnia morska w Notre Dame de Lorette dominują nad wzgórzami, o które siły francuskie stoczyły długą i krwawą bitwę. Na cmentarzu znajdują się 20 tys. białych krzyży upamiętniających ponad 120 tys. poległych po obu stronach, w odbywającym się w 1915 roku zażartym konflikcie.

Otwarty cały rok.
Wstęp wolny.

Images: Commonwealth War Graves Commission

Muzeum Notre-Dame de Lorette, Souchez

I wojna światowa

Zobacz kolekcję ponad 2. tysięcy poruszających eksponatów przedstawiających historię żołnierzy w okopach oraz zrekonstruowane sceny z ich życia i ponad sto pięćdziesiąt slajdów.

OTWARTE: Codziennie 09.00-20.00
ZAMKNIĘTE: 15 grudzień - 1 lutego
Wstęp: €3,00
Tel: 00 33 (0)3 21 45 15 80

La Targette, Neuville Saint Vaast

I i II wojna światowa

Cmentarz brytyjski, ograniczony poniekąd przez francuski cmentarz narodowy na drugim planie, jest miejscem spoczynku sześciuset dwunastu żołnierzy, pochowanych głównie podczas stacjonowania tutaj oddziałów medycznych pomiędzy 1917 i 1918 rokiem. Znajdują się tu również trzy groby z okresu II wojny światowej, dwa z nich pozostają niezidentyfikowane. Rzeźba 'zniszcz pokoju' jest wyrazem hołdem ku pamięci poległych żołnierzy. W Muzeum wojskowym La Targette znajduje się bogata kolekcja pamiątek z wielu bitew I wojny światowej.

OTWARTE: Cały rok 09.00-20.00
Dorośli: €4,00 Dzieci: €2,00
Tel: 00 33 (0)3 21 45 15 80

Loos Memorial and Dud Corner Cemetery (Pomnik w Loos oraz cmentarz niewybuchów)

I wojna światowa

Pomnik w Loos składa się ze ściany oraz cmentarza Niewybuchów. Upamiętnia 20 tys. oficerów i ludzi, którzy nie posiadają żadnego znanego grobu, i którzy zginęli w okolicy pomiędzy pierwszym dniem bitwy pod Loos (25 września 1915 roku), a końcem wojny. Choć bitwa została wygrana, niedoświadczeni żołnierze musieli zapłacić najwyższą cenę. 'Narożnik niewybuchów' to część tamtego terenu, nazwana tak ze względu na ogromną ilość niewybuchów znalezionych na tym terenie po zawieszeniu broni. Podobnie jak w przypadku innych cmentarzy, spoczywają tutaj setki niezidentyfikowanych ludzi.

Otwarty cały rok. Wstęp wolny

Image: Commonwealth War Graves Commission

Pomnik w Vimy upamiętniający Kanadę

I wojna światowa

Monument upamiętnia zwycięstwo oddziałów kanadyjskich w bitwie o wzgórze 145 w Vimy. Pomnik ten zbudowany jest z białego kamienia i jest to największy wojenny pomnik Kanady. Ziemia na której znajduje się pomnik została oddana przez naród francuski po wieczne czasy w posiadanie Kanadyjczykom za ich wkład i wysiłek podczas wojny – ustanowiono tutaj Kanadyjski Park Narodowy. Na pomniku wyryto nazwiska ponad 11 tysięcy zaginionych kanadyjskich żołnierzy.

Otwarty cały rok. Wstęp wolny. Tel: 00 33 (0)3 21 50 68 68

Image: Commonwealth War Graves Commission

TEL: +44 (0)8715 747218

Tunele podziemne w Arras

Tunele podziemne w Arras

I wojna światowa

Pod Placem Bohaterów w Arras przebiega labirynt tuneli wykutych w skale kredowej. Był on używany przez 10 tysięcy żołnierzy brytyjskich i Wspólnoty Brytyjskiej. Przez okres czterech lat ten podziemny świat był połączony z linią frontu w Vimy, posiadał własny generator, polowy punkt opatrunkowy oraz kwaterę dowodzenia. Turyści mogą zwiedzić sieć tuneli wyłącznie w towarzystwie przewodnika. W celu uzyskania dodatkowych informacji należy skontaktować się z centrum informacji turystycznej w Arras.

Biurowisko turystyczne Arras
Tel: 00 33 (0)3 21 51 26 95 lub email
arras.tourisme@wanadoo.fr

Pomnik w Cambrai

I wojna światowa

Ten przepiękny pomnik znajduje się w końcu cmentarza wojskowego w Louverval. Upamiętnia ponad 7 tysięcy żołnierzy brytyjskich i południowo-afrykańskich, którzy polegli w bitwie pod Cambrai w listopadzie i grudniu 1917 roku, a których miejsca spoczynku pozostają nieznane. Pomnik został zaprojektowany przez H. Chalton Bradshaw, a wykonany przez C.S. Jaggera.

Biurowisko turystyczne Cambrai
Tel: 00 33 (0)3 27 78 36 15 lub email
office-tourisme-cambrai@nordnet.fr

Le Cateau-Cambrésis

I wojna światowa

Pomnik ku czci 'heroicznej porażki' oddziałów brytyjskiej drugiej armii w dniu 26 sierpnia 1914 roku podkreśla decyzję dowódcy sił brytyjskich aby nie

poddawać miasta. Cztery dywizje piechoty i jedna dywizja kawalerii nie miały szans w starciu z sześcioma dywizjami niemieckimi dowodzonymi przez von Klucka. Wiele spośród brytyjskich żołnierzy nigdy nie otrzymało rozkazu do odwrotu, a prawie 8 tysięcy zostało zabitych bądź rannych.

Pomnik ku czci Nowej Zelandii w Le Quesnoy

I wojna światowa

Kilka dni przed zawieszeniem broni, 4 listopada 1918 roku, małe miasto na północy Francji zostało wyzwolone przez siły nowozelandzkie z niemieckiej okupacji trwającej cztery lata. Miasto było okupowane przez półtora tysiąca niemieckich żołnierzy, którzy odmówili kapitulacji. Czterystu żołnierzy z oddziałów nowozelandzkich zostało rannych, 93 spośród nich zmarło i zostało pochowanych na cmentarzu w Le Quesnoy. Wyzwolenie miasta wciąż pozostaje w pamięci tutejszych mieszkańców i Nowozelandczyków, którzy odwiedzają pomnik aby złożyć hołd swym rodakom.

Biurowisko turystyczne
1, rue du Maréchal Joffre
Tel: 00 33 (0)3 27 25 54 70

Cmentarz Wojskowy Św. Rocha, Valenciennes

I wojna światowa

Cmentarz komunalny św. Rocha położony jest w północno-wschodniej części miasta. Miasto pozostawało pod okupacją do listopada 1918 roku. Wyzwolone przez Kanadyjczyków, pełniło funkcję szpitala polowego do października 1919r. Znajduje się on 1.5km od Valenciennes na północnej części drogi do Brunay-sur-L'Escaut.

OTWARTO: listopad-luty 08.00-17.00
marzec-wrzesień 08.00-18.00
październik 08.00-17.30
Tel: 00 33 (0)3 27 46 22 90

Muzeum wojenne w Calais

II wojna światowa

Region w pobliżu Calais ucierpiał znacząco podczas okresu II wojny światowej. Muzeum to znajduje się w dawnym bunkrze, poprzednio używanym przez oddziały niemieckiej marynarki

jako stanowisko dowodzenia. W 20. pomieszczeniach zobaczyć można wiele interesujących przedmiotów związanych z prowadzeniem działań wojennych w tym regionie, wliczając kolekcję umundurowania i sprzętu, plakaty, fotografie oraz rekonstrukcję stanowiska łączności.

Muzeum wojenne w Calais
Parc Saint-Pierre
Tel: 00 33 (0)3 21 34 21 57
OTWARTO:
1 lutego - 30 kwietnia 11.00-17.00
(codziennie z wyjątkiem wtorku)
1 maj - 30 sierpnia 10.00-18.00
(codziennie)
1 paź. - 30 lis. 11.00-17.30
(codziennie z wyjątkiem wtorku)
Dorośli: €6.00 Dzieci: €5.00

Bunkier Eperlecques

II wojna światowa

Ta wystająca ponad ziemię betonowa konstrukcja miała być miejscem, w którym przechowywano, tankowano oraz odpalano rakiety V2, oraz gdzie miał być produkowany płynny tlen. Nie udało się jednak zrealizować żadnego z tych projektów.

Baza rakiet V3 Mimoyecques, Landrethun-le-Nord

II wojna światowa

Baza rakiet V3 była niemiecką konstrukcją mającą przynieść zwycięstwo wojskom niemieckim. Zaopatrzona w 25 ogromnych dział zdolnych do odpalania pocisków dosięgających Londyn w odstępie 6 sekund. Projekt ten, jednakże, nie został zrealizowany w związku z zmasowanymi atakami powietrznymi aliantów.

OTWARTO: 1 kwietnia - 11 listopada
11.00-18.00 (codziennie)
1 lipiec - 30 sierpnia 10.00-19.00
(codziennie)
Dorośli: €5.00 Dzieci: €3.50
Tel: 00 33 (0)3 21 87 10 34

Muzeum Wątu Atlantyckiego, Audinghe

II wojna światowa

Ta groźna betonowa wieża strzelnicza usytuowana w malowniczym regionie wybrzeża Gris-Nez była elementem potężnego systemu umocnień Hitlera wzdłuż północnego wybrzeża Francji - Wątu Atlantyckiego. 21. niemieckich żołnierzy, którzy tutaj stacjonowali mieli za zadanie bombardowanie wybrzeży hrabstwa Kent dzięki 35-metrowym działom. Budynek wraz z armatami stanowi 'pamiątkę' tamtych wydarzeń.

OTWARTO:
1 czerwiec - 30 wrzesień 09.00-18.00
1 październik - 31 maj 09.00-18.00
NIECZYNNE: grudzień i styczeń
Dorośli: €5.50
Tel: 00 33 (0)3 21 32 97 33

La Coupole, Saint-Omer

II wojna światowa

Po zniszczeniu i wysadzeniu bunkra Eperlecques, Hitler nakazał zwiększenie środków finansowych na budowę kolejnej podziemnej bazy rakietowej położonej kilka kilometrów od zniszczonego bunkra, znanej jako La Coupole. Dzisiaj znajduje się tutaj muzeum poświęcone II wojnie światowej. Zwiedzający poznają historię rakiet V1 i V2 oraz ich militarnego użycia podczas wojny. Można tutaj zobaczyć rzadkie i unikalne filmy z tego okresu oraz wiele innych ciekawych rzeczy.

OTWARTO: cały rok 09.00-18.00;
lipiec & sierpień 10.00-19.00
NIECZYNNE: 25 grudnia & 1 stycznia
Dorośli: €9.00 Dzieci: €6.00
Tel: 00 33 (0)3 21 12 27 27

Muzeum Historyczne okresu II wojny światowej, Ambleteuse

II wojna światowa

Muzeum to jest hołdem ku czci wszystkich weteranów i uczestników II wojny światowej. Na 800 m2 możemy prześledzić historię wojny poczynając od inwazji na Polskę w 1939r. aż do zrzućenia bomby na Hiroshimę w 1945.

Musée Historique de la Seconde Guerre Mondiale

Tel: 00 33 (0)3 21 87 33 01

OTWARTO: 1 kwiecień - 15 październik 09.30-18.00,

16 październik - 31 marzec tylko w weekendy: 10.00-18.00

NIECZYNNE grudzień, styczeń & luty

Dorośli: €6.90 Dzieci: €5.00

Dom rodzinny Charlesa de Gaulle, Lille

II wojna światowa

Charles de Gaulle, znany za swojego zaangażowania w rozwój francuskiego ruchu oporu podczas II wojny światowej, urodził się w 1890r. w domu swej babki w Lille. W 1990 dom ten został uznany pomnikiem historii, dziś znajduje się tutaj muzeum upamiętniające życie tego wspaniałego człowieka.

OTWARTO:

środa - niedziela 10.00-13.00

& 14.00-18.00

Dorośli: €6.00

Tel: 00 33 (0)3 28 38 12 05

Muzeum Ruchu Oporu, Bondues

II wojna światowa

Ta część północnej Francji została spustoszona przez II wojnę światową oraz niemiecką okupację. Ruch oporu był grupą mężczyzn i kobiet działających w ukryciu w celu pomocy aliantom w odzyskaniu kontroli nad okupowaną Europą. Muzeum to poświęcone jest członkom ruchu oporu, oraz przedstawia poprzez liczne dokumenty i artefakty, poświęcenie tych ludzi dla słusznej sprawy i ryzyko z jakim musieli się zmierzyć każdego dnia.

OTWARTO:

Dni powszednie z wyjątkiem wtorków

lipiec & sierpień 14.00-18.00

wrzesień - czerwiec 14.00-16.30

Dorośli: €5.00

Dzieci poniżej 12 lat: Wstęp wolny

Tel: 00 33 (0)3 20 28 88 32

Image: Hartingue / Rex Features

Charles de Gaulle

Image: Musée du 5 Juin 1944, Message Verlainne

Muzeum 5 czerwca 1944: hasło Verlainne

II wojna światowa

Na dzień przed lądowaniem wojsk w Normandii BBC wystąpiło zakodowaną wiadomość do francuskiego ruchu oporu w formie dwóch wersów z wiersza poety Verlainne. Wiadomość została odczytana i rozszyfrowana prawidłowo przez niemiecką kwaterę główną w Tourcoing, w pobliżu Lille, jednak została ona uznana przez dowództwo za nieistotną.

**Les sanglots longs des violons de l'automne
Blessent mon cœur d'une langueur monotone**

**Łkanie bezsennej Skrzypki jesiennej,
Sierocę,
Serce mi rani, Graży w otchłani Niemocy.**

Dorośli: €4.50 10-15 lat: €2.50

Dzieci poniżej 10 lat: wstęp wolny

Wycieczki z przewodnikiem trwają 1,5 h

Tel: 00 33 (0)3 20 24 25 00

Dunkierka i 'Operacja Dynamo'

II wojna światowa

Dunkierka była sceną historycznej ewakuacji brytyjskiego korpusu ekspedycyjnego z Francji w maju 1940. 'Operacja Dynamo' – ewakuacja ponad 350 tysięcy żołnierzy z użyciem łodzi trwała 9 dni i przeprowadzona została pod ciągłym ostrzałem niemieckiej artylerii oraz nieustającymi atakami z powietrza – była to najprawdopodobniej największa operacja morska w całej historii.

The Dunkirk Memorial, pomnik, który upamiętnia ponad 4,5 tysiąca ofiar usytuowany jest przy wejściu do sekcji grobów brytyjskich żołnierzy na cmentarzu miejskim w Dunkierce.

Muzeum Pamięci, Dunkierka

II wojna światowa

Muzeum to opowiada historię bitwy pod Dunkierką oraz 'Operacji Dynamo'. Zwiedzający mogą zobaczyć liczne dokumenty archiwalne i przedmioty z tego okresu.

OTWARTO: codziennie w okresie:
1 kwiecień - 30 wrzesień 10.00-12.00 & 14.00-17.00

Dorośli: €3.50

Dzieci poniżej 12 lat: wstęp wolny

Tel: 00 33 (0)3 28 66 79 21

Dunkirk Memorial, Dunkirk

Image: Commonwealth War Graves Commission

TEL: +44 (0)8715 747218

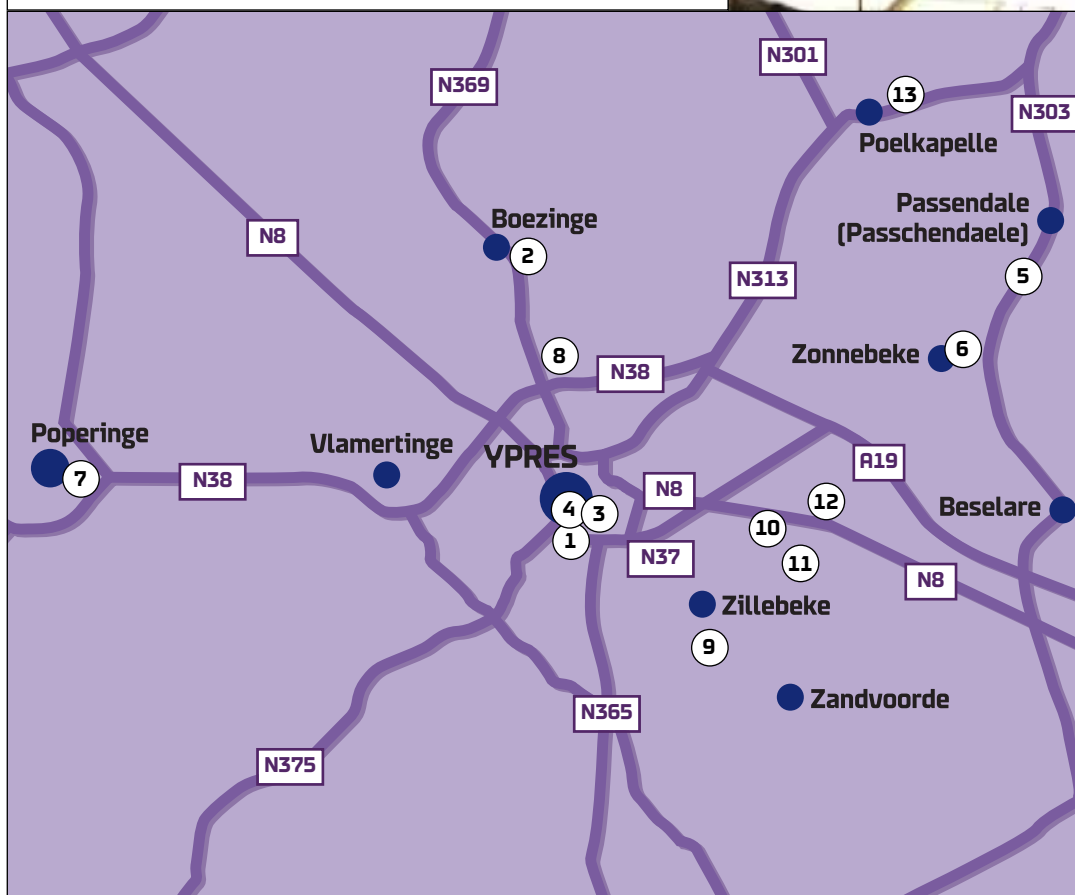
Flandria

Ypres w Belgii, wokół którego znajduje się wyżej położony teren zwany Ypres Salient, stał się kluczowym polem bitewnym w czasie I wojny światowej. Szturm najeźdźców utrzymywał się przez długi okres czasu, jednakże Brytyjczycy nie poddawali się i dzielnie walczyli nie pozwalając na upadek miasta. Na terenie Ypres toczyły się 4 główne bitwy pomiędzy aliantami i Niemcami, najbardziej pamiętna z nich miała miejsce w Passchendaele w 1917 roku, kiedy to setki tysięcy mężczyzn zginęło po obu stronach. Wojska brytyjskie poniosły ogromne straty, w postaci 250,000 poległych, którzy spoczywają na 600 pobliskich cmentarzach. Żołnierze często mówią o „byciu we Francji”, choć w rzeczywistości byli w Belgii, w miejscu, które nazwali „wycieraczkami”. To miasto późnego średniowiecza, pomimo iż zostało kompletnie zniszczone podczas 4 lat działań wojennych, zostało odbudowane i służy jako doskonały punkt, z którego można rozpocząć odkrywanie ciekawych miejsc oraz cmentarzy we Flandrii.

Images: © Stad Ieper / Tjilj Capoen

In Flanders Fields- Muzeum

In Flanders Fields- muzeum, Ypres

I wojna światowa

Uznawany za jeden z najbardziej zdewastowanych miast I wojny światowej, Ypres posiada obecnie jedno z najlepszych muzeów poświęcone temu okresowi. Muzeum In Flanders Fields zostało otwarte w 1998 roku i jest położone w Sukiennicach, eleganckim budynku datowanym na okres średniowieczny, kiedy region ten był ważnym obszarem wełny.

Usytuowany jest na pierwszym piętrze, z widokiem na rynek,

Legenda mapy:

I wojna światowa

1 In Flanders Fields- muzeum	5 Pomnik i cmentarz Tyne Cot	11 Sanctuary Wood- muzeum
2 Okopy i schrony Yorkshire	6 Muzeum Pamięci w Passchendaele 1917	12 Hooze Crater: muzeum i cmentarz
3 Menin Gate	7 Talbot House & Poperinge Town Hall	13 Brytyjski cmentarz Poelcapelle
4 St George's Memorial Church	8 Essex Farm- cmentarz	
	9 Bitwa pod Messines	
	10 Bitwa pod Mount Sorrel	

a jego główną ideą jest propagowanie pokoju. Znajdziesz tutaj relacje żołnierzy pełniących służbę w czasie działań wojennych, mundury, broń, mapy oraz prezentacje audiowizualne odtwarzające przerażające lata wojenne, miejscowych cierpiących ludzi, ich okupantów i wyzwolicieli.

W muzeum znajduje się również sekcja, przedstawiająca okres przygotowań do wojny. Przedstawia ona chronologiczny układ wydarzeń z okresu 1914-1918. Znajdziesz tutaj eksponaty związane z losem jeńców wojennych, wyposażenie placówek medycznych oraz sposób zaangażowania innych narodów.

In Flanders Fields- muzeum Lakenhallen, Grote Markt 34
Tel: 00 32 (0) 57 23 9220
flandersfields@ieper.be

OTWARTE:

1 kwietnia - 15 listopada
poniedziałek - niedziela 10.00-18.00
16 listopad - 31 marzec
wtorek - niedziela 10.00-17.00
Dorośli: €7.50 dzieci: 7-15: €3.50
Poniżej 7 lat: wstęp wolny
Rodziny: €18.00
Grupy mieszane: €5.00 za os.
Szkoły: €3.50 za os.

St George's Memorial Church, Ypres

I wojna światowa

Kościół St George's Memorial został wybudowany, ku czci 500.000 ludzi poległych w trzech bitwach Ypres Salient. Kościół parafialny w stylu angielskim został otwarty w 1929 roku, następnie obok niego została wybudowana brytyjska szkoła – Eton Memorial School – która miała wychowywać dzieci brytyjskich pracowników Komisji Grobów Wojennych Wspólnoty Brytyjskiej.

OTWARTE: Codziennie od 09.30 do zmierzchu (do 16.00 w okresie zimowym) Wstęp wolny

St George's Memorial Church

Image: © Stad Ieper / Tjil Capoen

Image: Commonwealth War Graves Commission

The Menin Gate Memorial

Okopy i schrony Yorkshire, Ypres

I wojna światowa

Prawie 90 lat po tym jak okopy Yorkshire zostały wykopane, w pobliżu wioski Boezinge, 4 km na północ od Ypres, dowiadujemy się z jakimi warunkami borykali się żołnierze w latach 1915-1917, a mianowicie bardzo ciasne pomieszczenia, często zalane wodą.

Aby utrzymać ludzi nad błotem i wodą zostały utworzone drewniane ramki i kładki, które również można tutaj spotkać. Możliwość zwiedzenia tego miejsca pozwala nam uzmystwić sobie w jaki sposób przebiegała wojna okopowa. Wszystkich tych, którzy chcieli by zobaczyć oryginały, uratowane z miejsca, gdzie zostały odkryte zapraszamy do Muzeum In Flanders Fields w Sukiennicach w Ypres.

Otwarty cały rok. Wstęp wolny

Image: © Stad Ieper / Tjil Capoen

Old Cloth Hall

hejnat odgrywany przy pomniku Menin Gate

Menin Gate, Ypres

I wojna światowa

Na wschodzie miasta Ypres znajduje się imponujący pomnik poświęcony 54,896 żołnierzom, których nazwiska zostały wyryte na ścianie. Każdej nocy, tuż przed godziną 20.00, policja zatrzymuje ruch przed bramą, a o godz. 20.00, rozlega się, odgrywany na trąbce, the Last Post, zapewniając, iż utrata życia w tej kampanii o wolność nigdy nie zostanie zapomniana. Hejnat odgrywany jest przez sześciu reprezentantów Ochotniczej Straży Pożarnej.

Pomnik Menin Gate został wybudowany z portlandzkiego kamienia, aby uczcić pamięć osób zaginionych- tych członków armii, którzy zginęli w walkach w Ypres, jednak których ciała nie zostały odnalezione. Od 1929 roku Last Post był odgrywany każdego wieczoru i w każdych warunkach pogodowych, za wyjątkiem okresu niemieckiej okupacji podczas II Wojny Światowej, kiedy to uroczystość odbyła się w Anglii na cmentarzu Brookwood Military, w pobliżu Guildford.

Images: Tourism Flanders & Brussels / www.visitflanders.co.uk

TEL: +44 (0)8715 747218

Muzeum Sanctuary Wood

Bitwa pod Mount Sorrel oraz Sanctuary Wood

I wojna światowa

Na wschód od Ypres leży Sanctuary Wood, nazwany tak, ponieważ służył jako kryjówka dla wojsk tuż za linią frontu. Jeszcze w czerwcu w 1916 roku na tym terenie w lesie przed bitwą pod Mount Sorrel istniały 3 wojskowe cmentarze. Niestety podczas bitwy toczonych pomiędzy Niemcami i Kanadyjczykami, cmentarze zostały zniszczone. Pozostałości jednego z nich, zwane cmentarzem Sanctuary Wood, są udostępnione do zwiedzania. Cmentarz zawiera groby ok. 2.000 żołnierzy, ciała większości z nich nie zostały zidentyfikowane. Wzgórze 62, jest pomnikiem wojennym upamiętniającym czyny kanadyjskich żołnierzy.

Muzeum Sanctuary Wood, Ypres

I wojna światowa

Muzeum jest własnością wnuka pewnego rolnika, który odzyskał swoją ziemię po I wojnie światowej. Oryginalne brytyjskie okopy w Sanctuary Wood, zostały zachowane w identycznej postaci w jakiej były w tamtych czasach, z kraterami, schronami, podziemnymi przejściami, jak również tunelami, które zostały odkryte w 1980 roku. Kolekcja muzeum zawiera sprzęt wojskowy prosto z pól bitewnych oraz wiele fotografii, w tym rzadką kolekcję zdjęć stereoskopowych.

Muzeum Sanctuary Wood
Canadalaan 26
Tel: 00 32 (0)57 46 63 73
OTWARTE:
Codziennie 10.00-19.00
Dorośli: €6.00
Dzieci: Wstęp wolny
Grupy szkolne: €3.00 za os.

Hooze Crater: muzeum i cmentarz

I wojna światowa

Starannie odnowiona kaplica, w której mieści się muzeum jest domem dla unikalnych i cennych kolekcji z I wojny światowej, w tym mundurów oraz realnej wielkości obrazów z teatru wojny.

W pobliżu mieści się Cmentarz Crater, gdzie tysiące żołnierzy zostało pochowanych od wybuchu III bitwy pod Ypres. Natomiast park tematyczny Bellewaerde znajduje się obecnie w miejscu, gdzie niegdyś stał zamek Hooze Crater przed rozpoczęciem jego zniszczenia, który datuje się na 31 października 1914 r.

OTWARTE:
Wtorek - niedziela 10.00-18.00
Dorośli: €4.50 Dzieci: €2.00

Muzeum Pamięci w Passchendaele 1917

I wojna światowa

To nagrodzone muzeum w swojej kolekcji posiada obrazy, filmy, makiety oraz duży zbiór zabytków. Szczególnie poruszająca jest rekonstrukcja schronów wraz z kwaterami głównymi, sypialniami, miejscem pracy, która pokazuje jak brytyjscy żołnierze musieli borykać się z trudnościami, żyjąc w okopach bez dachu nad głową. Muzeum znajduje się w historycznym zamku Zonnebeke, który jest idealnym wstępem do historii I wojny światowej.

Muzeum Pamięci w Passchendaele 1917, Leperstraat 5, Zonnebeke, Belgia
Tel: 00 32 51 77 04 41 www.passchendaele.be
Godz. otwarcia: codziennie 10.00-17.00

Pomnik i cmentarz Tyne Cot, Passchendaele

WWI

Prawie 12.000 brytyjskich i sprzymierzonych żołnierzy spoczywa na cmentarzu Tyne Cot.

Przy oryginalnie rozmieszczonych grobach znajduje się Krzyż Ofiarny. Z tyłu cmentarza zobaczyć można dużą kamienną ścianę, na której widnieje 35.000 nazwisk zaginionych żołnierzy z I wojny światowej. Bardzo wzruszające, ale zarazem i szokujące jest to, iż tyle tysięcy żołnierzy poległo w walce, a ich imiona nie zostały nigdy odkryte.

Pomnik i cmentarz Tyne Cot, Passchendaele

Muzeum Pamięci w Passchendaele 1917

Images: Memorial Museum Passchendaele 1917

Talbot House and Poperinge Town Hall, Poperinge

I wojna światowa

Talbot House: klub dla żołnierzy utworzony w 1915 r. w Poperinge w Belgii z inicjatywy kapłanów Neville'a Talbota i Philipa Claytona. Nazwa ta upamiętniała młodszego brata ojca Neville'a Gilberta Talbota, zabitego podczas walk. Talbot House wkrótce stał się znany jako „Toc H” przez tysiące żołnierzy, którzy korzystali z niego w celach rekreacyjno-wypoczynkowych. Kaplica na trzecim piętrze budynku pozostała w nienaruszonym stanie od 1918 roku.

Przy ratuszu w Poperinge (Poperinge Town Hall) znajduje się miejsce, gdzie zostali rozstrzelani o świcie mężczyźni, w tym również młodzi chłopcy. Wzbudza ono smutek, jednak warto odwiedzić to miejsce, aby w pełni zrozumieć i szanować historię.

Talbot House, Gasthuisstraat 43, 8970 Poperinge, Belgia
Tel: 00 32 (0)57 33 32 28 www.talbothouse.be

OTWARTE: 2 lutego - 14 listopada 09.30-17.30,
15 listopada - 15 lutego 13.00-15.00

Nieczynne: Poniedziałki oraz w okresie 23 grudnia - 10 stycznia
Dorośli: €8.00 Powyżej 65 roku życia: €7.00 7-18 lat: €5.00

Dzieci poniżej 7 lat wstęp wolny

W Talbot House istnieje możliwość zakwaterowania grup do 18 osób oraz osób indywidualnych.

Image: Talbot House, Poperinge www.talbothouse.be

Talbot House

The Rampart Route

Pierwotnie zbudowany w 1100 roku z wałów ziemnych, obecny mur ochronny został zaprojektowany w XVII wieku na rozkaz Ludwika XIV. Więcej informacji znajdziesz w bezpłatnym przewodniku dostępnym w języku angielskim w Centrum Informacji Turystycznej Ypres.

Istnieje 12 pomników pochodzących z XIII wieku na 4 km odcinku trasy spacerowej.

In Flanders Fields Car Route WW1

I wojna światowa

Jeśli chcesz odwiedzić najważniejsze cmentarze i zabytki w okolicy, możesz podążać trasą „In Flanders Fields”, której długość wynosi 82 km. Zaczyna się ona, jak i kończy w Ypres. Daje ona również okazję do odkrywania lokalnych krajobrazów. Mapa i przewodnik są dostępne w Centrum Informacji Turystycznej Ypres.

Cena: €2.50

Bitwa pod Messines

I wojna światowa

Bitwę o grzbiet Messines rozpoczęła seria eksplozji min podłożonych przez Brytyjczyków pod niemieckie okopy. Żołnierze brytyjscy wykopali 22 tunele, 19 z nich wybuchło. Działania minowe pozostawiły na miejscu ogromne krater, największy z nich „Pool of Peace” znajduje się w Wijtschate.

John Condon, brytyjski cmentarz Poelcapelle

I wojna światowa

Jeden z grobów na cmentarzu w Poelcapelle prawdopodobnie kryje ciało Johna Condona, najmłodszej ofiary I wojny światowej. Jest to prywatny grób ku czci pamięci 14-letniego chłopca. Istnieją jednak pewne spekulacje co do wiarygodności jego wieku i identyfikacji na nagrobku (działka LVI, rząd F, grób 8). Blisko 7,5 tys. żołnierzy Wspólnoty jest pochowanych na cmentarzu w Poelcapelle, lub też ich nazwiska są tutaj upamiętnione.

Otwarty cały rok
Wstęp wolny

Essex Farm- cmentarz

Image: Commonwealth War Graves Commission

Essex Farm- cmentarz, Boezinge

I wojna światowa

Ten wojskowy cmentarz został nazwany na cześć ojczyzny brytyjskich żołnierzy z Essex, którzy znaleźli tam schronienie. Tu również, w maju w 1915 roku John McCrae, lekarz służący w Kanadyjskich Siłach Zbrojnych, napisał wzruszający wiersz wojenny „In Flanders Fields”. John McCrae zmarł w 1918 roku z powodu zapalenia płuc. Obecnie znajdują się tutaj betonowe konstrukcje, w których dawniej mieścił się punkt opatrunkowy dla rannych żołnierzy, oraz pozostałości bunkrów.

Podczas badań wykopaliskowych odkryto także kolejkę wąskotorową, prawdopodobnie używaną do transportu zaopatrzenia.

Czynne: Cały rok
Wstęp wolny

Image: Commonwealth War Graves Commission

Talbot House

Image: Talbot House, Poperinge www.talbothouse.be

Turystyka Flandria- Bruksela
Flanders House
1a Cavendish Square
London W1G 0LD

Tel: 020 7307 7738
info@visitflanders.co.uk
www.visitflanders.co.uk

TEL: +44 (0)8715 747218

Lądowanie w Normandii

Po II wojnie światowej marszałek Montgomery napisał książkę dotyczącą swojego zaangażowania w kampanię wyzwolenia Europy zatytułowaną 'Od Normandii po Baltyk'. Poniższa sekcja przewodnika przedstawia ogólny zarys tej kampanii oraz opisuje najważniejsze miejsca warte odwiedzenia. Wiele muzeów, cmentarzy i pomników znajdujących się w krajach wyzwolonych ze względu na brak miejsca nie zostało umieszczonych w przewodniku. Będąc w podróży znajdziesz wiele szlaków wartych poznania i zgłębienia, być może wraz z członkami rodziny lub innymi miłośnikami militariów.

Legenda mapy:

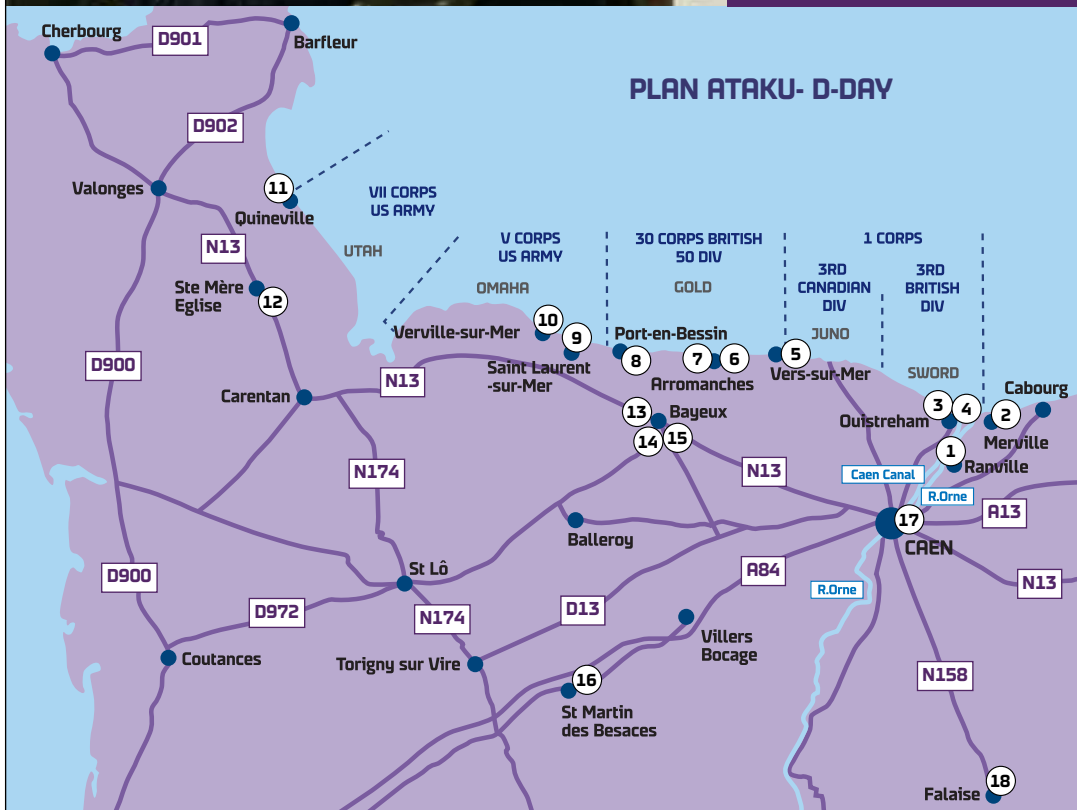
Operacja Overlord (Władca)

- 1 Pomnik Pegaza
- 2 Musée de la Batterie
- 3 Musée du mur de l'Atlantique (Muzeum Wału Atlantyckiego)
- 4 Musée du No.4 Commando
- 5 Musée American Gold Beach
- 6 Musée du Débarquement
- 7 Arromanches 360°
- 8 Musée des Epaves sous-marines du Débarquement
- 9 Musée Mémorial Omaha Beach
- 10 Musée D-Day Omaha
- 11 Mémorial de la Liberté Retrouvée
- 12 Musée des Troupes Aéroportées
- 13 Musée Mémorial de la Bataille de Normandie
- 14 Musée Mémorial du Général de Gaulle
- 15 Bayeux War Cemetery (cmentarz wojskowy w Bayeux)
- 16 Musée de la Percée du Bocage
- 17 Mémorial de la Paix
- 18 Musée de la Bataille de la Poche de Falaise

Obchody 50-tej rocznicy. Dwóch weteranów na przejeżdżającym Jeepem z II Wojny Światowej.

PLAN ATAKU- D-DAY

Operacja Overlord (Władca)

Po latach od bitwy o Dunkierkę, Wał Atlantycki, który przebiegał od północnych krańców Norwegii aż do hiszpańsko-francuskich wybrzeży Atlantyku, był podstawą obrony Hitlera przed inwazją ze strony Wielkiej Brytanii. Z biegiem czasu, fortyfikacje wzdłuż wybrzeża francuskiego zostały wzmocnione, a porty stały się nie do zdobycia. W między czasie alianci gromadzili ludzi, zapasy zaopatrzenia oraz sprzętu wystarczające aby przełamać obronę wroga. W maju 1943 roku, podczas konferencji w Waszyngtonie, inwazja na pełną skalę na 'Fortecę Europa' została zaplanowana na wiosnę 1944 roku pod kryptonimem Overlord (Władca). Od 1942 roku wywiad brytyjski zbierał informacje i prowadził badania dotyczące przytyków i nurtów, zbierał próbki ziemi oraz fotografie francuskiego, belgijskiego oraz holenderskiego wybrzeża. Plaże wybrane do lądowania wojsk musiały być w zasięgu ostony myśliwców z południowej Anglii oraz wystarczająco stałe do przeprowadzenia operacji lądowania. Warunki te pozostawiały do wyboru dwie plaże – Pas de Calais oraz Normandię, pierwsza plaża była wyborem naturalnym jako że drogi dostawy zapasów były znacznie krótsze. Było to również miejsce lądowania najbardziej oczekiwane przez siły niemieckie, które wzmocniły umocnienia Wału Atlantyckiego dookoła Calais. Siły koalicji wybrały Normandię ze względu na większy element zaskoczenia. W tym samym czasie podwójni agenci przekazywali nieprawdziwe informacje z Londynu do Berlina dotyczące wyboru Calais na planowaną strefę ataku. Utworzono czwartą brytyjską armię 'widmo' rzekomo stacjonującą na północy Anglii, w celu utwierdzenia Niemców w przekonaniu o planowanej inwazji na Norwegię, przez co 27 niemieckich dywizji pozostawało rozlokowanych w Skandynawii. Południowa Anglia stała się magazynem czołgów, broni i zaopatrzenia podczas gdy armia 37 tysięcy robotników tworzyła porty pontonowe w celu przerzucenia zapasów na statki.

Żołnierze z I Dywizji Piechoty Armii Stanów Zjednoczonych, rankiem 6 czerwca 1944 (D-Day) na plaży Omaha.

Les Braves, Omaha Memorial

Image: Clive Frankham

Operation Bluecoat

Cherbourg skapitulował dnia 26 czerwca. Niemcy zniszczyli całkowicie port a jego ponowne otwarcie zajęło miesiąc. Zdobycie Caen przez siły amerykańskie, nieustannie wspomagane przez zmasowany nalot bombowy, miało miejsce 10 lipca, a St. Lô zostało wyzwolone przez wojska amerykańskie w dniu 20 lipca. Amerykanie kierowali się przez Brytanię na południe docierając do Falaise, podczas gdy oddziały brytyjskie biorące udział w operacji Bluecoat, przedzierały się pole po polu, wioska po wiosce poprzez lasy Normandii. Jedną z najkrwawszych bitew w całej Normandii rozegrała się pomiędzy siłami koalicji, a otoczonymi oddziałami niemieckimi pod Falaise. Hitler nakazał swoim oficerom walkę do ostatniego żołnierza. Prawdopodobnie wielu z jego rodaków nie zdawało sobie sprawy z faktu, że zostali otoczeni, a wynikająca z tego rzeź była tak drastyczna, że szacunkowo około 10 tys. niemieckich żołnierzy zginęło podczas trwania walk. Niemiecka armia, znacząco osłabiona została zmuszona do odwrotu, a alianci w niedługim czasie przekroczyli Sekwanę. W wyniku wybuchu powstania w Paryżu kierowanego przez francuski ruch oporu, pomimo, że Paryż wciąż pozostawał w rękach Niemców dowodzonych przez von Choltitza, zdecydowano, że druga armia francuska wkroczy do miasta. Von Choltitz poddał miasto 25 sierpnia 1944 roku.

Marszałek Montgomery powrócił po zwycięstwie w północnej Afryce aby dowodzić operacjami kontynentalnymi w Normandii pod dowództwem generała Eisenhowera. Po wybraniu na miejsce sekretnego lądowania plaż Normandii i rozpoznaniu przyptywów ustalono datę ataku na 5 czerwca. Jednakże niekorzystne warunki pogodowe oznaczały przełożenie operacji o 24 godziny. Pierwsze powietrzne lądowania miały miejsce w Ranville gdzie piloci szybowców wylądowali cicho pomiędzy rzeką Orne, a kanałem w Caen w celu przejścia mostów. Morska inwazja przebiegała wzdłuż wybrzeży regionu Calvados, od Ouistreham do połowy drogi na półwysep Cherbourg. Plażom przypisano nazwy – Amerykanie wylądowali na plaży Omaha i Utah, Brytyjczycy lądowali na plaży Gold (Złota) i Sword (Miecz), podczas gdy Kanadyjczycy na plaży 'Juno'. Pod koniec dnia alianci przerzucili ponad 155. tysięcy żołnierzy, w tym ok. 26. tys. z powietrza, oraz ponad tysiąc

pojazdów i dział. Liczba ofiar sięgnęła 10. tysięcy, głównie na plaży Omaha. Nie udało się od razu osiągnąć planu wyzwolenia miasta Caen ze względu na zaciekły opór przeciwnika. Miasto zostało poważnie zniszczone i zdobyte w pierwszych dniach lipca. W tym samym czasie oddziały amerykańskie rozdzieliły się w celu zdobycia portów w Cherbourgu i Brest przed planowanym wyruszeniem na południe.

Po długotrwałym impasie siły amerykańskie wyzwoliły miasto St. Lô, Kanadyjczycy natomiast zdobyli Le Carpiquet (południowe lotnisko w Caen) ponosząc znaczne straty. To małe i urocze miasteczko posiada wspaniały pomnik upamiętniający Kanadyjczyków, jest to typowy hotel ku czci aliantów w tej części Francji. Ulice noszą imiona dowódców alianckich, natomiast rondo w St. Lô i szkoła jazdy dla ciężarówek noszą nazwę na pamiątkę '6 czerwca'. Odwiedzając Normandię turyści będą pod

wrażeniem mnogości pomników i monumentów upamiętniających te wydarzenia. Logistyka mająca na celu wsparcie inwazji była imponująca – 9 czerwca utworzono port pontonowy Arromanches, zbudowany z wielkich wypełnionych stężonym powietrzem tratw zwanych 'skrzyniami', które zwodowano wzdłuż całego kanału i zatopiono w celu utworzenia doków z linami do cumowania. Port został nazwany portem Winstona, po Winstonie Churchill. Użyto 600 tys. ton betonu aby utworzyć 33 pomosty i 10 mil dryfującej drogi. Pozostałości tej imponującej i okazałej konstrukcji wciąż są widoczne przy nabrzeżu. Dostawy paliwa zostały zwiększone 12 sierpnia poprzez budowę rurociągu pod dnem oceanu (PLUTO), który transportował paliwo z Isle of Wight do Cherbourga.

Image: Clive Frankham

Kanadyjscy żołnierze na plaży "Juno".

Image: Conseil Régional de Basse-Normandie / Archives Nationales du Canada

Pozostałości portu Mulberry, Arromanche

Lądowania w Normandii – najciekawsze miejsca do zwiedzania

W tej części Francji znajdują się wiele miejsc związanych z lądowaniem wojsk koalicji w Normandii. Powyższa lista rozpoczyna się miejscem gdzie po raz pierwszy wylądowały oddziały aliantów, następnie opisuje ważniejsze miejsca walk zarówno wzdłuż wybrzeża jak i w głębi Normandii.

Mémorial Pegasus (Pomnik Pegaza), Ranville

Muzeum to zostało uroczyste otwarte przez księcia Walii w 2000 roku. Muzeum znajduje się nieopodal Mostu Pegaza, gdzie pierwszy brytyjski desant został zrzucony w celu zabezpieczenia tego istotnego punktu przekroczenia kanału Caen. Miejsce to posiada szeroką i bogatą kolekcję eksponatów i fotografii. Co więcej, znajduje się tu odbudowany most kratowy (Bailey Bridge), podobny do dwóch współcześnie istniejących mostów (York i Londyn), został on zbudowany przez oddziały brytyjskie wzdłuż kanału w Caen, oraz replika szybowca AS.51 Horsa. Sześć Horsa wraz z członkami 7. batalionu spadochroniarzy wystartowało z lotniska w Halifax i wylądowało tutaj pod osłoną ciemności w nocy z 5 na 6 czerwca 1944 roku.

Mémorial Pegasus

- 1 Nowy Most Pegaza
- 2 Pomnik Pegaza- muzeum
- 3 Orginalny Most Pegaza
- 4 Replika szybowca Horsa
- 5 Most Bailey'a

Mémorial Pegasus,
Avenue de Major Howard,
Ranville
Tel: 00 33 (0)2 31 78 19 44
www.normandie1944.fr
OTWARTE:
luty & marzec
10.00 -17.00
kwiecień - wrzesień
09.30-18.30
październik - 15 grudnia
10.00-17.00

Konwój z dostawą, Normandia

Manekin 'Rupert' imitujący spadochroniarza, używany podczas D-day

Musée du mur de l'Atlantique

Musée de la Batterie, Merville

Zlokalizowane na wybrzeżu, w miejscu gdzie rzeka Orne i kanał Caen wpadają do kanału la Manche, przedstawia sceny lądowania oddziałów brytyjskich oraz kolekcję uzbrojenia, umundurowania oraz dokumentów z tamtych czasów. Ponad 20 akrów obszaru. Znajdują się tam alejki pomiędzy bunkrami, które Rommel nakazał wznieść w obawie przed inwazją aliantów.

Musée de la Batterie de Merville
Place du 9ème Bataillon
Merville-Franceville
Tel: 00 33 (0)2 31 91 47 53
www.batterie-merville.com

OTWARTE:
15 marzec - 31 maj
09.30 do 18.00;
czerwiec, lipiec, sierpień
09.30-19.00;
1 wrzesień - 15 listopada
09.30-18.00

W okresie zimowym obiekt otwierany jest na życzenie odwiedzających.

Musée du Mur de l'Atlantique, Ouistreham

Muzeum Watu Atlantyckiego znajduje się w bunkrze o wysokości 17. metrów. Stanowisko broni maszynowej oraz wystawa na pięciu piętrach przedstawia pamiątki i mundury, które wiernie odtwarzają wojenną atmosferę.

Musée du Mur de l'Atlantique
Avenue du 6 juin
Ouistreham Riva Bella
Tel: 00 33 (0)2 31 97 28 69
www.musee-mur-atlantique.com

OTWARTE:
1 luty - 31 marzec 10.00-18.00
1 kwiecień - 30 wrzesień 09.00-19.00
1 październik - 15 listopada 10.00-18.00
W okresie zimowym obiekt otwierany jest tylko dla grup na życzenie.

Musée du No.4 Commando, Ouistreham

Małe, prywatne muzeum przedstawia pamiątki po pierwszej specjalnej brzygadzie oraz niemiecki zdalnie sterowany czołg.

Musée du Commando No. 4,
Place Alfred Thomas, Ouistreham
Tel: 00 33 (0)2 31 96 63 10
OTWARTE:
15 marzec - 31 październik 10.30-18.00

Musée du Débarquement

Vauban Tower, Port-en-Bessin

Musée American Gold Beach, Ver-sur-Mer

W dniu 6 czerwca 1944 roku część brytyjskiej 50. dywizji piechoty wraz z grupą wsparcia wylądowała tutaj w ramach operacji Overlord, na plaży zwanej od tamtego czasu Gold Beach (złota plaża). Na wystawie znajdują się wyselekcjonowane dokumenty, zdjęcia oraz różnorodne obiekty. Stowo 'American' w nazwie muzeum odnosi się do samolotu, który rozbił się w tutejszych wodach – pierwszy transatlantycki lot z 1927.

Musée American Gold Beach,
Centre St Exupéry 2
Place Amiral Byrd, Ver-sur-Mer
Tel: 00 33 (0)2 31 22 58 58
www.goldbeachmusee.fr or
www.normandiememoire.org

OTWARTE: 1 kwiecień – 30 czerwiec
10.30-17.30 (nieczynne we wtorki)
1 lipiec – 31 sierpień 10.30-17.30
1 wrzesień – 31 październik 10.30-17.30
(nieczynne we wtorki)

Dorośli: €4.00 Dzieci: €2.40
Weterani: wstęp wolny

Musée du Débarquement, Arromanches

Jest to najlepsze miejsce by dowiedzieć się wszystkiego o porcie pontonowym, zwanym portem Winstona (po Churchill), który umożliwił wylądowanie żołnierzy i zapasów po dniu ataku (D-Day). Ten cud cywilnej inżynierii stał się kluczem do zwycięstwa w Normandii. Zachwycające fotografie są zarówno piękne, jak i poruszające. Co więcej, znajdują się tutaj interesujące modele, filmy oraz dioramy różnych scen.

Musée du Débarquement, Place du 6 juin, Arromanches-les-Bains
Tel: 00 33 (0)2 31 22 34 31 www.musee-arromanches.fr

Godziny otwarcia można sprawdzić na stronie internetowej (różnią się one w zależności od dnia tygodnia czy miesiąca).

ZAMKNIĘTE: Wigilia, Boże Narodzenie oraz cały styczeń.

Arromanches 360°, Arromanches

Film 'Cena wolności' wyświetlany jest na 9 ekranach w jedynym kinie takiego rodzaju we Francji. Został on otwarty, aby uczcić 50. rocznicę lądowania. Film ten jest niezapomnianym i wzruszającym przeżyciem, prezentującym obraz współczesnej Normandii i zdjęcia tego regionu z 1944 roku.

Arromanches 360°, Chemin du Calvaire, Arromanches les Bains
Tel: 00 33 (0)2 31 22 30 30 www.arromanches360.com

Film jest wyświetlany codziennie 10 min. po i 20 min. przed każdą pełną godziną
OTWARTE: czerwiec, lipiec, sierpień 09.40-18.40; kwiecień, maj & wrzesień, październik 10.10-17.40

Listopad, grudzień & luty, marzec 10.10-17.10 NIECZYNNE: styczeń
Dla grup istnieje możliwość zarezerwowania dodatkowych pokazów.

Musée des Epaves Sous-marines du Débarquement, Port-en-Bessin

Muzeum to przedstawia wyposażenie żołnierzy oraz różne rzeczy osobiste zebrane z dna Zatoki Sekwańskiej przez ponad 25 lat. Dostarcza wyraźny obraz ludzi uczestniczących w lądowaniu w 1944 roku, możemy zobaczyć tam zarówno tubkę pasty do zębów jak i czotg szturmowy.

Musée des Epaves Sous-marines
du Débarquement
route de Bayeux
Commes
Tel: 00 33 (0)2 31 21 17 06

OTWARTE:
Weekendy oraz wakacje w maju
10.00-12.00 & 14.00-18.00;
czerwiec - wrzesień 10.00-12.00
& 14.00-18.00

NIECZYNNE:
październik – kwiecień

Gold Beach

Musée Mémorial d'Omaha Beach, St Laurent-sur-Mer

Imponująca kolekcja przedstawiająca amerykańskie pojazdy wojskowe i żołnierzy oraz film zawierający wspomnienia weteranów, który stanowi obszerny zapis lądowania wojsk na plaży Omaha. „Ku pamięci tych, którzy polegli w 1944, a żeby przyszłe pokolenia nie zapomnieli ceny zapłaconej za odzyskanie wolności”.

Musée Mémorial d'Omaha Beach, Avenue de la Libération, St Laurent-sur-Mer
Tel: 00 33 (0)2 31 21 97 44 www.musee-memorial-omaha.com

OTWARTE: od połowy lutego do połowy marca 10.00-12.30 & 14.30-18.00
połowa marca- połowa maja 09.30-18.30
połowa maja- połowa września: 09.30-19.00 (lipiec & sierpień 09.30-19.30)
połowa września- połowa listopada 09.30-18.30

NIECZYNNE: w okresie zimowym

TEL: +44 (0)8715 747218

Musée D-Day Omaha, Vierville-sur-Mer

Pomiędzy Vierville-sur-Mer a Pointe du Hoc znajduje się stary hangar, w którym znajdziemy różnorodne pamiątki, wliczając w to wieżę obserwacyjną z Cherbourg, działo przeciwpancerne PaK 43 oraz mundury zarówno Niemieckie, jak i alianckie

Musée D-Day Omaha
route de Grancamp
Vierville-sur-Mer
Tel: 00 33 (0)2 312171 80
OTWARTO:
marzec, kwiecień, maj, październik
& listopad
10.00-12.00 & 14.00-18.00
czerwiec - wrzesień 09.30-19.30

Musée D-Day Omaha

Image: Kamel15

Musée Mémorial de la Bataille de Normandie, Bayeux

W muzeum tym zobaczyć można chronologiczną prezentację wydarzeń z tego okresu, oraz bogatą kolekcję obrazów, wyposażenia, broni i umundurowania.

Musée Mémorial de la Bataille de Normandie
Boulevard Fabian Ware, Bayeux
Tel: 00 33 (0)2 31 51 46 90
www.normandiememoire.com
OTWARTO: luty - kwiecień & październik - grudzień
10.00-12.30 & 14.00-18.00
maj - wrzesień 09.30-18.30
NIECZYNNE: Boże Narodzenie, Nowy Rok & 15-31 stycznia

Mémorial de la Liberté Retrouvée, Quinéville

Muzeum to odtwarza okres od 1940 do 1944 roku – prezentuje ulicę jednej z normandzkich wiosek wraz z ludźmi, pojazdami i przedmiotami codziennego użytku. Quinéville jest to najdalej na zachód wysunięty punkt ze wszystkich normandzkich plaż.

Mémorial de la Liberté Retrouvée, 18 avenue de la Plage, Quinéville
Tel: 00 33 (0)2 33 95 95 95 www.memorial-quineville.com
OTWARTO: 1 kwiecień – 11 listopada codziennie 10.00-19.00

Musée des Troupes Aéroportées, Ste-Mère-Eglise

W tej fascynującej wsi znajdują się tablice opisujące działania amerykańskich spadochroniarzy. Pewnego razu, czasza spadochronu należącego do szeregowca Johna Steela zaczęła się o wieżę kościoła, a on aż do momentu uwolnienia udawał martwego. Jego wybryk został upamiętniony poprzez rekonstrukcję kościoła i szeregowca zaczepionego o kościelną wieżę. Dach muzeum kształtem przypomina czaszę spadochronu, wystawione są w nim różne rodzaje broni, pamiątki oraz dokumenty dotyczące nocnego zrzutu 82. powietrznej dywizji oraz dnia ataku (D-Day). Można tam również zobaczyć samolot transportowy C-47, czołg Shermana oraz 90mm działo przeciwlotnicze.

Musée des Troupes Aéroportées, 14 rue Eisenhower, Sainte-Mère-Eglise
Inland from Utah Beach and 12 km north of Carentan
Tel: 00 33 (0)2 33 41 41 35 www.musee-airborne.com
OTWARTO: kwiecień - wrzesień 09.00-18.45; październik, listopad, luty, marzec
09.30-12.00 & 14.00-18.00
NIECZYNNE: grudzień & styczeń

Mémorial de la Liberté Retrouvée

Musée Mémorial du Général de Gaulle, Bayeux

Muzeum poświęcone wizytom generała de Gaulle'a oraz jego dwóm historycznym przemowom z 14 czerwca (dzień, w którym powrócił do ojczyzny), oraz z 16 czerwca 1944 roku. Muzeum znajduje się w XV i XVII-wiecznej rezydencji Gubernatora, pierwszej siedziby republikańskich władz wyzwolonej Francji.

Musée Mémorial du Général de Gaulle
10, rue Bourbesneur
Bayeux
Tel: 00 33 (0)2 31 92 45 55

Ste-Mère-Eglise

Bayeux War Cemetery

Bayeux War Cemetery, Bayeux (cmentarz wojskowy w Bayeux)

Pochowano tutaj 4,648 żołnierzy oddziałów zarówno brytyjskich, koalicji, wspólnoty brytyjskiej jak i żołnierzy niemieckich. Jest to największy brytyjski cmentarz z okresu II wojny światowej we Francji, przez co jest on częstokroć wybierany na miejsce obchodu uroczystości upamiętniających poległych żołnierzy. Ulokowany przy jednej ze ścian tymczasowego cmentarza, został założony w pobliżu szpitala wojskowego wkrótce po wyzwoleniu miasta w dniu 7 czerwca 1944. Po drugiej stronie obwodnicy znajduje się pomnik z nazwiskami 1,808 żołnierzy wspólnoty brytyjskiej, którzy nie posiadają żadnego grobu.

Bayeux War Cemetery
Boulevard du 6 Juin, Bayeux

Miasto Bayeux

Turyści odwiedzający ten region po dokładnym wyselekcjonowaniu hoteli i restauracji uznają Bayeux za centrum idealne do wypadów w pozostałe zakątki Normandii. Jest to również centrum gobelinów i ozdób, które opisują kolejną inwazję – wylądowanie i wygrana Normanów pod Pevensey w Sussex. Chodzą pogłoski, że gobeliny, które zachwycają długością i odzwierciedleniem detali, zostały tak naprawdę utkane przez zakonnice z okolic Canterbury. Strzeliste wieże katedry w Bayeux, fascynujące sklepiki oraz wspaniałe koronki w Muzeum barona Gerarda stanowią przyjemną odmianę dla obrazów wojny.

ZDJĘCIE U DOŁU Z PRAWY STRONY:
M.Prunier, burmistrz St Martin des
Besaces wręcza medale dwóm
brytyjskim weteranom: G. Panterowi
oraz S. Coldwellowi (50. rocznica
zakończenia II wojny światowej)

Image: Clive Frankham

Bayeux War Cemetery (cmentarz wojskowy w Bayeux)

Mémorial de la Paix, Caen

Image: Remi Jouan

Mémorial de la Paix, Caen

Jest to najprawdopodobniej najważniejszy budynek poświęcony wydarzeniom prowadzącym do II wojny światowej oraz późniejszemu wyzwoleniu Francji przez aliantów. Warto podkreślić, że muzeum powstało nie tylko ze środków Francji i innych krajów alianckich, ale również Niemiec, którzy dofinansowali powstanie muzeum jako trwały hołd dla ludzi, którzy stracili życie oraz dla podkreślenia bezsensu wojny. Jest to jedyne muzeum w regionie, którego nie powinno się przegapić. 'Muzeum dla Pokoju' wraz ze swym bogatym zbiorem archiwów, materiałów audiowizualnych, pojazdów, pamiątek wydobytych z ruin miasta Caen oraz szczegółową relacją wojen XX wieku jest doprawdy unikalnym miejscem.

Memorial de la Paix, Esplanade Général Eisenhower, Caen

Tel: 00 33 (0)2 31 06 06 45 www.memorial-caen.fr

OTWARTO: 25 styczeń – 11 lutego 09.30-18.00 (nieczynne: poniedziałki)

12 lutego – 6 listopada 09.00-19.00

7 listopada- 24 grudnia 09.30-18.00 (nieczynne: poniedziałki)

26 grudnia – 31 grudnia 09.30-18.00

Musée de la Percée du Bocage, St Martin des Besaces

To małe muzeum znajduje się w połowie drogi pomiędzy Caen a Villiedieu-les-Poëles. Upamiętnia natarcie 11. brytyjskiej dywizji pancernej prowadzone przez wzgórza i tereny leśne typowe dla tej części Normandii. Wystawa przedstawia modele czołgów oraz innych pojazdów i sprzętu, ponad 200. zdjęć wraz z opisami.

Musée de la Percée du Bocage
5 rue du 19 Mars 1962

St Martin des Besaces

Tel: 00 33 (0)2 31 67 52 78

www.laperceedubocage.com

OTWARTO: 1 styczeń - 15 września
10.00-12.00 & 14.00-18.00

NIECZYNNE: wtorki maj;

otwarte w weekendy i wakacje

w tych samych godzinach co powyżej

Musée de la Bataille de la Poche de Falaise, Falaise

W muzeum tym znajdziemy niewiarygodną kolekcję pojazdów wojskowych, pociski i sprzęt artyleryjski. Wystawa przedstawia manewr okrążający sił koalicji na niemieckiej armii uwięzionej w kotle pod Falaise w sierpniu 1944 roku.

Musée de la Bataille de la Poche de

Falaise, route de Bretagne,

Chemin des Roches, Falaise

Tel: 00 33 (0)2 31 90 37 19

www.falaise-tourisme.com

OTWARTO: 1 kwiecień – 11 listopada
10.00-12.00 & 14.00-18.00

NIECZYNNE: poniedziałki & wtorki

Kanadyjscy żołnierze przy
wjeździe do miasta Falaise

TEL: +44 (0)8715 747218

Mapa z Normandii Montgomery do Białystoku

Naprzód od Falaise...

Począwszy od ostatnich dni sierpnia 1944 roku, wojska koalicji zmusiły armię niemiecką do odwrotu, stosunkowo łatwo przekraczając Sekwanę i wyzwalaając Brukselę w dniu 3 września. Ich marsz był utrudniony przez dostawy zapasów, które musiały pokonywać coraz to dłuższe odległości aby dotrzeć do celu. Port w Antwerpii, który pozostawał w rękach Brytyjczyków był wciąż zagrożony jako, że Niemcy wciąż kontrolowali ujście rzeki Skalda. W międzyczasie wyeliminowanie wyrzutni rakiet V-2 rozlokowanych wokół Hagii w Holandii stało się priorytetem dla wojsk koalicji – ich regularne naloty na Londyn miały katastrofalne skutki.

Operacja Market Garden

W dniu 17 września tysiące spadochroniarzy zostało zrzuconych docierając 150 km za linie wroga. Ich celem było zabezpieczenie mostów na różnych rzekach w Holandii – miało to umożliwić siłom koalicji szybki przemarsz na północ, a następnie obejście umocnień obronnych zwanych linią Zygfryda i przedarcie na nizinne tereny Niemiec. Gdyby operacja przebiegała zgodnie z planem, wojna zakończyłaby się przed Bożym Narodzeniem 1944r. Niestety ten śmiały pomysł zwany Operacją Market Garden i obmyślony przez marszałka Montgomery'ego nie przyniósł oczekiwanych efektów. Most w Arnhem okazał się 'mostem nie do zdobycia' i po 10 dniach zaciętych walk operacja zakończyła się ewakuacją pozostałości 1. brytyjskiej dywizji powietrznej z okolic Arnhem. Wraz z nastaniem zimy, brytyjskie, kanadyjskie i amerykańskie oddziały przegrupowały się, a linia frontu rozciągała się od Aachen do Wasserbillig w Luksemburgu. Środkowa część linii frontu była słabo bronioną formacją – fakt ten został wykorzystany przez Hitlera, który zaplanował kontrofensywę rozpoczętą w dniu 16 grudnia i znaną jako bitwa o Ardeny lub ofensywa w Ardenach (zobacz str. 28). Przez okres świąt i cały styczeń miały miejsce zacięte walki podczas równie straszliwej pogody. Amerykańskie i brytyjskie posiłki przybyły z końcem stycznia 1945 roku, a armia niemiecka została wypchnięta poza belgijsko-niemiecką granicę.

Legenda mapy

Operacja Market Garden

- 1 Muzeum lotnictwa Hartenstein
- 2 Muzeum wyzwolenia narodowego 1944-45
- 3 "Wings of Liberation" Muzeum
- 4 Muzeum Wojenne 40-45 w Arnhem

Pomnik Artlerii w Arnhem na tle mostu im. Johna Frosta

Muzeum lotnictwa Hartenstein

Airborne Museum Hartenstein
Utrechtseweg 232, Oosterbeek
www.airbornemuseum.org

Muzeum lotnictwa Hartenstein, Oosterbeek (Arnhem)

Okazata rekonstrukcja pola bitwy wraz z komentarzami i ilustracjami przedstawia przebieg bitwy o Arnhem. W muzeum znajdują się liczne egzemplarze uzbrojenia i wyposażenia, zarówno należącego do wojsk koalicji jak i oddziałów niemieckich, a dioramy wykonane zostały z wielką dokładnością. Na zewnątrz znajdują się baterie przeciwlotnicze oraz czołgi Shermana. Muzeum to poświęcone jest brytyjskim i polskim dywizjom powietrznym. Odwiedź naszą stronę internetową w celu sprawdzenia godzin otwarcia: www.airbornemuseum.org

Muzeum wyzwolenia narodowego 1944-45, Groesbeek

Muzeum to przedstawia okres poprzedzający wojnę, niemiecką okupację, wyzwolenie oraz czas odbudowy Holandii po kapitulacji III Rzeszy. Pod sklepieniem w kształcie spadochronu znajduje się rejestr honorowy z nazwiskami 1,800 amerykańskich żołnierzy, którzy polegli podczas walk. Weterani z 82. dywizji powietrznej stanowili inspirację do powstania muzeum, w którym znajdziemy również kolekcję książek zawierających listę wszystkich żołnierzy Wspólnoty Brytyjskiej i Stanów Zjednoczonych, którzy zginęli na polu walki pomiędzy 6 czerwca 1944 a 8 maja 1945 (dzień zwycięstwa w Europie) w północno zachodniej Europie.

National Liberation Museum 1944-45, Wylerbaan 4, Groesbeek

Tel: 00 31 (0)2 43 97 44 04 www.bevrijdingsmuseum.nl

OTWARTO: poniedziałek - sobota 10.00-17.00; niedziele & wakacje 12.00-17.00

NIECZYNNE: 25 grudnia - 1 stycznia

Muzeum wyzwolenia narodowego 1944-45

Muzeum „Wings of Liberation”, Best (Eindhoven)

Muzeum to poświęcone jest głównie wyzwoleniu południowej części Holandii. Liczne dokumenty, fotografie, materiały audiowizualne oraz pamiątki wyjaśniają przyczyny wybuchu wojny. Okres okupacji, walki oraz wyzwolenia Holandii został obszernie przedstawiony i omówiony. Muzeum to położone jest w miejscu gdzie 17 września 1944 roku jednostki 101. amerykańskiej dywizji powietrznej wylądowały w ramach operacji Market Garden. Rekonstrukcja zawierająca oryginalne pojazdy i sprzęt przywołuje okres II wojny światowej. Dwie audiowizualne prezentacje przedstawiają przebieg operacji Market Garden oraz wyzwolenie Holandii.

Muzeum „Wings of Liberation”

Sonneweg 39, Best

Tel: 00 31 (0)4 99 32 97 22

www.wingsofliberation.nl

OTWARTO: codziennie 10.00-17.00

Od kwietnia do połowy listopada

Muzeum „Wings of Liberation”

Muzeum Wojenne 40-45 w Arnhem

Muzeum Wojenne 40-45 w Arnhem, Ashaarsbergen (Arnhem)

Muzeum to przedstawia historię wojny z okresu 1940-45 z perspektywy miasta Arnhem i całej okolicy aż do momentu wyzwolenia. Szeroka kolekcja sprzętu i umundurowania wraz z pojazdami i dokumentami z tego okresu prezentuje życie codzienne mieszkańców podczas okupacji. To prywatne muzeum znajduje się w budynku starej wiejskiej szkoły w Schaarsbergen, na północ od Arnhem.

Arnhem War Museum 40-45

Tel: 00 31 (0)2 64 42 09 58

www.arnhemwarmuseum.tripod.com

OTWARTO:

wtorek - niedziela: 10.00-17.00

NIECZYNNE:

poniedziałki, Boże Narodzenie oraz

Nowy Rok

Pomnik ku czci spadochroniarzy, St. Eusebius church, Arnhem

Szlak Operacji Market Garden, od Lommel (Belgia) do Arnhem (Holandia)

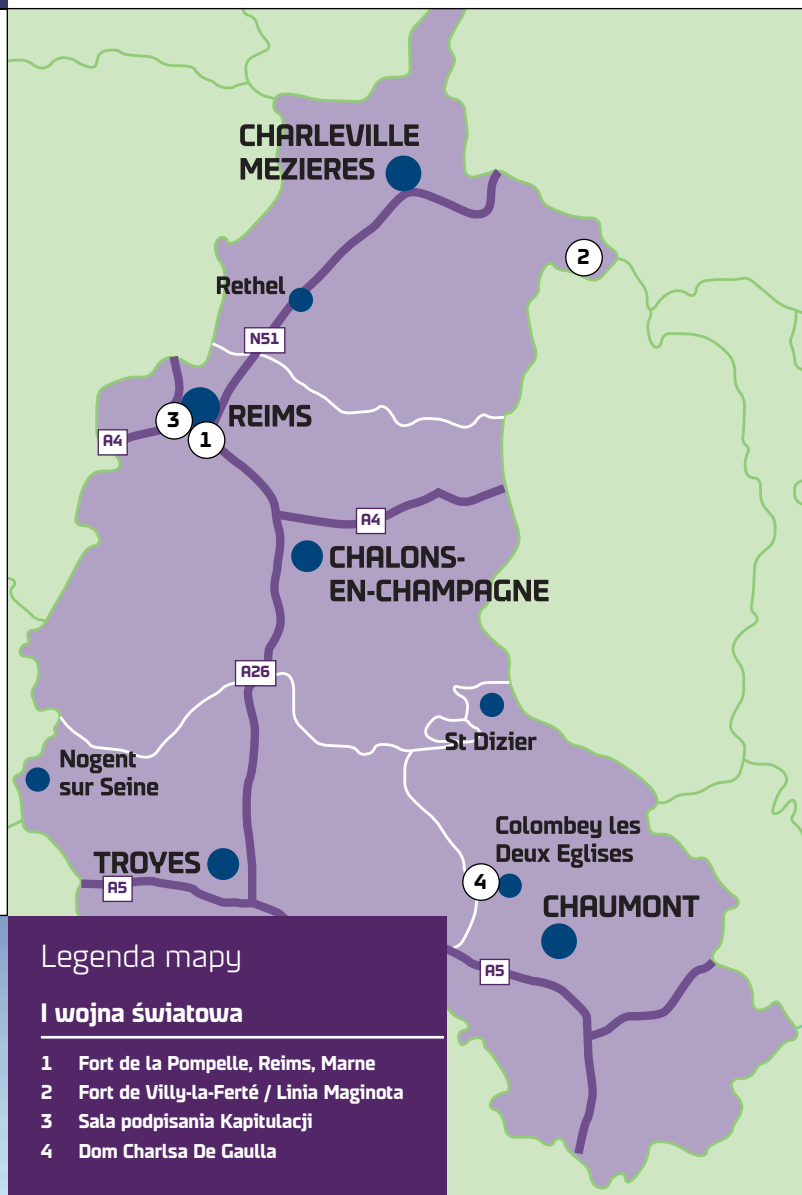
Ten przełajowy szlak prowadzi przez niektóre z najbardziej malowniczych holenderskich krajobrazów i prezentuje wiele spośród najważniejszych miejsc w całej kampanii. Szlak zaczyna się w Lommel, na południe od granicy belgijsko-holenderskiej przy moście nad kanałem Maas-Scheldt. To tutaj drewniany most pontonowy zbudowany przez Niemców został zdobyty przez oddziały brytyjskie i naprawiony przez jednostki należące do królewskich inżynierów pod dowództwem brygadiera John 'JOE' Vandeurea, i według legendy stąd wywodzi się nazwa mostu 'Joe's Bridge'. Jest to początek 200-kilometrowej ścieżki prowadzącej do Arnhem, która została zaprojektowana przez Holenderski Klub Wędrówek. Szlak otwarto we wrześniu 2004 na pamiątkę obchodów 60. rocznicy rozpoczęcia operacji Market Garden.

TEL: +44 (0)8715 747218

Szampania- Ardeny

Bitwy z okresu I wojny światowej, szczególnie te z 1914 i 1918 roku w znacznym stopniu odnoszą się do walk na otwartej przestrzeni oraz do poważnego zniszczenia stolicy tego regionu, Reims. Nadejście 1918 roku w szczególności uważane jest za punkt zwrotny dla losów wojny, rok w którym żołnierze z wielu krajów, w tym Włoch, Francji, Rosji, Stanów Zjednoczonych i Wspólnoty Brytyjskiej walczyli razem ramię w ramię. Podczas II wojny światowej ostatnia forteca należąca do linii Maginota, w La Ferte, była zaciekle atakowana, a ta część Arden, aż do północno-wschodniej części Reims w wyniku tej akcji została poważnie zniszczona. 7 maja 1945r. w Reims pod koniec II wojny światowej miało miejsce podpisanie niemieckiej kapitulacji, a w 1962 roku w tym samym mieście Charles de Gaulle i kanclerz Ardenauer podpisali porozumienie dotyczące pojednania Francji i Niemiec. Znany francuski generał został ostatecznie pochowany w swej rodzinnej wiosce Colombey les Deux Eglises w pobliżu Chaumont. Jego dom w La Boissierie od 1933 pełni funkcję muzeum, a gigantyczny Krzyż Lotaryngii poświęcony pamięci De Gaulle'a góruje nad zalesionym krajobrazem.

Image: "© MAISON DE LA FRANCE - CRT Champagne-Ardenne-Sivade"

Legenda mapy

I wojna światowa

- 1 Fort de la Pompelle, Reims, Marne
- 2 Fort de Villy-la-Ferté / Linia Maginota
- 3 Sala podpisania Kapitulacji
- 4 Dom Charlsa De Gaulle

Fort de la Pompelle

Fort de la Pompelle, Reims, Marne

I wojna światowa

Jedna z serii fortec zbudowana w latach 80' XIX wieku w celu obrony Reims. Francuski generał Staff zdecydował się rozbroić fortecę zaledwie na rok przed wybuchem I wojny światowej – do tego czasu fort ten był w pełni uzbrojony. Został zdobyty przez Niemców w dniu 4 września bez żadnej walki. 20 dni później, po pierwszej bitwie nad Marną, fort został odbity i pozostaje pamiątką z okresu wojny. Zaledwie 2 km od fortu znajdują się cmentarz w Sillery, na którym pochowano 12. tysięcy francuskich żołnierzy, którzy zginęli w brutalnych walkach w tym rejonie. Poważnie uszkodzony fort pełni funkcję muzeum, w którym znajduje się kolekcja moździerzy używanych w okopach. Znajdziemy tu również mapy okopów, powietrzne fotografie, niemieckie hełmy oraz znaczącą liczbę pamiątek wojennych i uzbrojenia. Fort de Montbre położony na południowym zachodzie Reims pozostawał za liniami francuskimi i wciąż jest w nienaruszonym stanie.

Fort de la Pompelle Tel: 00 33 (0)3 26 85 23 36

OTWARTE:

1 listopad - 31 marzec 10.00-17.00

1 kwiecień - 31 październik 11.00-18.00 dni powszednie, 11.00-19.00 weekendy

NIECZYNNE:

Wtorki oraz każdego roku od 24 grudnia do 6 stycznia

Szampania-Ardeny: regionalne biuro informacji turystycznej:

15, avenue du Maréchal Leclerc

BP 319

51013 CHALONS-EN-CHAMPAGNE Cedex

Tel: 00 33 (0)3 26 21 85 80 Fax: 00 33 (0)3 26 21 85 90

contact@tourisme-champagne-ardenne.com

www.tourisme-champagne-ardenne.com

Fort de la Pompelle

Fort de Villy-la-Ferté & Linia Maginota

I i II wojna światowa

Linia Maginota została tak nazwana na pamiątkę francuskiego polityka, który służył i został ranny w walkach podczas I wojny światowej. W 1929 roku przekonał on niechętny rząd do utworzenia linii obronnej wzdłuż francusko-niemieckiej granicy aby uchronić swój kraj przed kolejnym atakiem. Zmarł w 1932 roku zanim projekt ten został ukończony. W czasie inwazji z 1939 roku Niemcy stworzyły czołgi zdolne do przebycia wzgórz i stanowisk moździerzowych pomiędzy liniami obrony, które zaledwie 10 lat wcześniej uznawano za nie do przebycia dla sił inwazyjnych. Na przełomie 18 i 19 maja 1940 roku armia niemiecka zdobyła fort de Villy-la-Ferté i przełamała francuskie pozycje obronne. Fort został pierwotnie zaprojektowany w celu przetrzymania gwałtownego ataku i był wyposażony w odpowiednie zaplecze aby opatrywać rannych, jednakże niemiecki atak był przytłaczający. Fort można odwiedzić, a ślady po bombardowaniu przypominają tragizm tamtych wydarzeń. Pozostałe forty wzdłuż linii Maginota pozostają zapomniane i nieoznaczone w okolicznym krajobrazie. Można je rozpoznać przez wieżyczki w kształcie grzyba, a wiele z tych fortów nosi znamiona ostatniej wojny.

Możliwa jest wyłącznie wycieczka z przewodnikiem

OTWARTO:

Od Niedzieli Palmowej do Wszystkich Świętych

w weekendy i święta

wyłącznie w godz. 14.00-16.30

1 lipiec - 31 sierpień codziennie

Tel: 00 33 (0)3 24 22 61 49

Linia Maginota

Sala podpisania Kapitulacji,
Reims

Sala podpisania kapitulacji, Reims, nad Marną

II wojna światowa

Baza generała Eisenhowera w Reims znajdowała się w lokalnym technikum. Sala, w której podpisano kapitulację pozostaje niezmieniona od 7 maja 1945r. wraz z mapami pokrywającymi ściany od podłogi do sufitu, tym samym umeblowaniem oraz biurkiem na którym podpisano dokument. Jest to miejsce składania hołdu wszystkim tym, którzy poświęcili tak wiele.

Museum of the Signature Room
12, rue Franklin Roosevelt
Tel: 00 33 (0)3 26 85 23 36
Zadzwoń, aby sprawdzić
godziny otwarcia

Dom Charlsa De Gaulle
Colombey-les-Deux-Eglises

Dom i grób Charlsa De Gaulle, Colombey-les-Deux- Eglises, Haute-Marne

II wojna światowa

Nie ma wątpliwości, że generał Charls De Gaulle, przywódca Wolnych Francuzów i zagorzały przeciwnik rządu Vichy jest osobą wartą wspomnienia jeżeli mówimy o historii II wojny światowej. Nie ma lepszego miejsca do zapisania jego osiągnięć niż wioska Colombey-les-Deux-Eglises, w której w 1934 roku kupił on dom, poprzednio browar, nazywany La Boiserie. Część domu oraz terenów dookoła jest udostępniona zwiedzającym, a grób generała znajdujący się w niewielkim kościele Nôtre Dame de l'Assomption jest uważnie pilnowany. De Gaulle zmarł w 1970. By go upamiętnić naród francuski postanowił wznieść ogromny Krzyż Lotaryngii, symbol Wolnych Francuzów, w najwyższym punkcie okręgu otoczonym drzewami. W tym miejscu 18 czerwca 1973 roku wzniesiono 43,5 metrowy i ważący ponad 1,500 ton pomnik zbudowany z różowego granitu pochodzącego z Bretanii.

72, rue du Général de Gaulle Tel: 00 33 (0)3 25 01 52 52

Colombeylesdeuxeglises-tourism@wanadoo.fr

OTWARTO:

1 maj - 30 wrzesień 10.00-18.15

1 październik - 30 kwiecień 10.00-17.30

NIECZYNNE:

Wtorki, Boże Narodzenie & styczeń

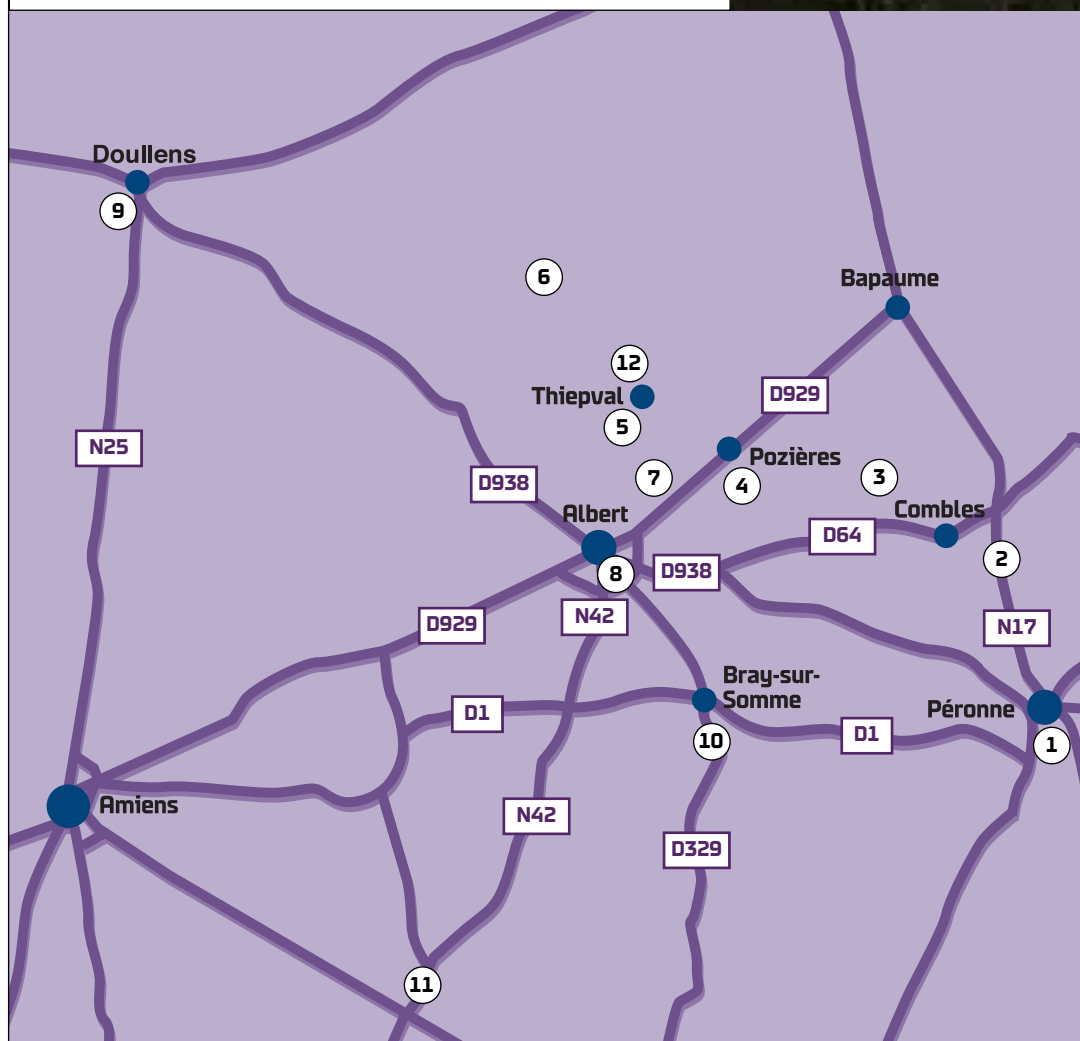
Rzeka Somma

Rzeka Somma jest niefortunną ofiarą I wojny światowej, w znacznej mierze przez fakt iż jest to miejsce jednej z najkrwawszych bitew w historii ludzkości, która miała miejsce w 1916 roku. W dniu 1 lipca, po ostrzale artyleryjskim trwającym ponad tydzień, siły koalicji usiłowały przełamać niemieckie pozycje wzdłuż 40-kilometrowej linii frontu. Oddziały niemieckie, które przewidziały atak po wzmocnieniu swoich pozycji wycofały się do podziemnych schronów. Siły brytyjskie, przekonane o tym, iż udało im się zmusić wroga do odwrotu zbliżyły się do niemieckich pozycji i tak rozpoczęła się masakra znana jako bitwa pod Sommą. Zginęło 60 tys. żołnierzy brytyjskich i wspólnoty brytyjskiej, a 20 tys. zostało rannych bądź uznanych za zaginionych już pierwszego dnia bitwy, głównie w przeciągu pierwszej godziny od rozpoczęcia walk. W późniejszym okresie wojny, w marcu i kwietniu 1918r. pozycje brytyjskie pod rzeką Sommą były atakowane przez siły niemieckie aż do czasu drugiej bitwy pod Sommą w sierpniu 1918r, kiedy to wojskom koalicji udało się zepchnąć oddziały niemieckie do defensywy. Dzisiaj, ten przerażający okres historii może zostać przez nas zgłębiony poprzez podróż wzdłuż Szlaku Pamięci, który to zabiera nas do imponujących pomników, pozostałości pola bitwy, wspaniale zachowanych cmentarzy oraz wszystkich innych równie istotnych miejsc związanych z bitwą pod Sommą.

Image: 'Somme 1916' Museum

Muzeum 'Somme 1916'

Map Key

I Wojna Światowa

- 1 Historia Wielkiej Wojny, Péronne
- 2 Kaplica 'Souvenir Français', Rancourt
- 3 Południowo-afrykański narodowy pomnik i muzeum, Longueval
- 4 The British Tanks Memorial / Australijski narodowy pomnik, Pozières
- 5 Memoriał francusko-brytyjski, Thiepval
- 6 Pomnik ku czci Nowej Funlandii, Beaumont-Hamel
- 7 Krater Lochnagar, La Boisselle
- 8 Muzeum 'Somme 1916', Albert
- 9 Sala 'pojedynczego dowodzenia', Doullens
- 10 The 'P'tit Train de la Haute-Somme', Amiens
- 11 Australijski narodowy pomnik, Villers-Bretonneux
- 12 The Thiepval Visitor Centre (centrum dla gości w Thiepval)

Somme: biuro informacji turystycznej
21, rue Ernst Cauvin
80000 AMIENS

Tel: 00 33 (0)3 22 71 22 71
Fax: 00 33 (0)3 22 71 22 69
accueil@somme-tourisme.com
www.somme-tourisme.com

Historia Wielkiej Wojny, Péronne

I wojna światowa

Muzeum to, zlokalizowane w historycznym centrum pola bitwy pod Sommą przedstawia pełny i obszerny obraz ważniejszych wydarzeń oraz konsekwencji I wojny światowej dla wszystkich, którzy byli w nią zaangażowani. Dowiedz się więcej o codziennym życiu brytyjskich, niemieckich i francuskich obywateli wciągniętych w wir wojny w związku z przytłaczającym społecznym i politycznym dramatem tamtych czasów. Fascynujące kolekcje poczynają od plakatów poprzez różne przedmioty aż do materiałów filmowych przedstawiają wyłącznie utątek horroru i cierpień związanych z wojną.

Château de Péronne

Tel: 00 33 (0)3 22 83 14 18

doc@historial.org

www.historial.org

OTWARTE:

Codziennie w godz.10.00-18.00

(z wyjątkiem poniedziałków w okresie od 1 listopada do 31 marca)

NIECZYNNE:

od połowy grudnia do połowy stycznia

Dorośli: €7.50

Dzieci (6-18): €3.80

Dzieci poniżej 6 lat: wstęp wolny

Południowo-afrykański narodowy pomnik i muzeum,

Południowo-afrykański narodowy pomnik i muzeum, Longueval

I wojna światowa

Zdobycie Lasu Delville przypisywane jest żołnierzom południowo-afrykańskim. W ataku z dnia 15 lipca 1916r. udział wzięło 4. tysiące żołnierzy, z których pięć dni później tylko 143 wyszło cało i zdrowo. Pomnik i muzeum upamiętniają tych, którzy zginęli oraz wkład żołnierzy południowo-afrykańskich w zwycięstwo podczas I wojny światowej, jak również w następujących konfliktach.

OTWARTE:

Muzeum i informacja turystyczna: codziennie z wyjątkiem poniedziałków i świąt, od 1 lutego do 10 listopada: 10.00-15.45

(10.00-17.45 od 1 kwietnia do 14 października)

Wstęp wolny

Pomnik oraz las: otwarte przez cały rok

Tel: 00 33 (0)3 22 85 02 17

Kaplica 'Souvenir Français', Rancourt

I wojna światowa

Ta pamiątkowa kaplica została początkowo wzniesiona na życzenie jednej z rodzin z tego regionu, która pragnęła uczcić pamięć swego syna oraz jego towarzyszy, którzy zginęli w bitwie w dniu 25 września 1916 roku. W dzisiejszych czasach kaplica zarządzana jest przez stowarzyszenie Souvenir Français. W kaplicy odbywają się oficjalne uroczystości w każdą drugą niedzielę września. Wioska jest również przejmującym miejscem ze względu na trzy cmentarze – każdego z walczących krajów (Francji, Niemiec oraz Wlk. Brytanii).

OTWARTE: codziennie 08.00-18.00

Wstęp wolny

'Gibraltar', 1916

Pozières

I wojna światowa

Wioska Pozières została zdobyta przez oddziały australijskie w dniu 23 lipca 1916r. Przecinały ją podwójne linie okopów, które stanowiły niemiecką drugą linię, oraz oskrzydlały dwa bunkry nazywane 'Gibraltar' i 'Wiatrak'. Tutejszy pomnik upamiętnia poległych z pierwszej australijskiej dywizji, a 'Gibraltar', dzięki wieży obserwacyjnej, umożliwia widok na pole bitwy. Pomnik ku czci brytyjskich czołgów upamiętnia użycie ich po raz pierwszy na polu bitwy, w dniu 15 września 1916 roku. Można tu zobaczyć cztery małe wymiarowe modele pierwszych czołgów.

Otwarta przez cały rok

Wstęp wolny

Wejście do Pozière

Memoriał francusko-brytyjski, Thiepval

Memoriał francusko-brytyjski, Thiepval

I wojna światowa

Filary tego majestatycznego pomnika zaprojektowanego przez Edwina Lutyensa podtrzymują listę nazwisk 73,367 żołnierzy, których uznano za 'zaginionych spod Sommy' jako że zginęli tutaj podczas bitew pomiędzy 1915, a 1918r, jednakże nie posiadają oni żadnego znanego grobu. W sklepieniu łukowym znajduje się inskrypcja

'Aux armées françaises et britannique, l'Empire britannique reconnaissant'

"Dla armii brytyjskiej i francuskiej, od wdzięcznego imperium brytyjskiego"

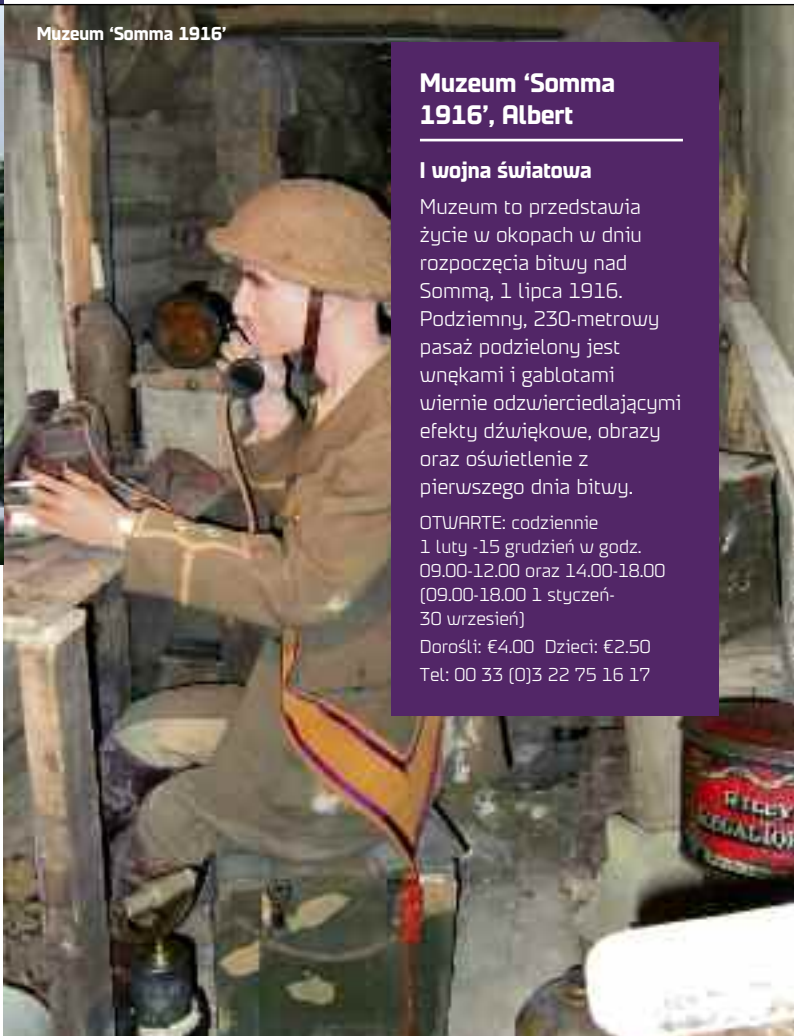
OTWARTO: codziennie
1 maj - 31 październik 10.00-18.00
Poza sezonem: 09.00-17.00

NIECZYNNE:
Od potowy grudnia do potowy stycznia

Wstęp wolny
Tel: 00 33 (0)3 22 74 60 47

Image: 'Somme 1916' Museum

Muzeum 'Somma 1916'

Muzeum 'Somma 1916', Albert

I wojna światowa

Muzeum to przedstawia życie w okopach w dniu rozpoczęcia bitwy nad Sommą, 1 lipca 1916. Podziemny, 230-metrowy pasaż podzielony jest wnękami i gablotami wiernie odzwierciedlającymi efekty dźwiękowe, obrazy oraz oświetlenie z pierwszego dnia bitwy.

OTWARTO: codziennie
1 lutego - 15 grudnia w godz.
09.00-12.00 oraz 14.00-18.00
(09.00-18.00 1 stycznia - 30 września)

Dorośli: €4.00 Dzieci: €2.50
Tel: 00 33 (0)3 22 75 16 17

Pomnik ku czci Nowej Funlandii

OTWARTO:
1 lutego - 29 lutego 09.00-17.00 (poniedziałek: 10.00-17.00)
1 marzec - potowa października 10.00-18.00 (poniedziałek: 11.00-18.00)
Potowa października - 30 listopada 09.00-17.00 (poniedziałek: 10.00-17.00)
Rezerwacja wycieczek z przewodnikiem:
Tel: 00 33 (0)3 22 76 70 86
e-mail: newfoundland-memorial@vac-acc.gc.ca

Pomnik ku czci Nowej Funlandii, Beaumont-Hamel

I wojna światowa

Pozostając brytyjską kolonią w okresie I wojny światowej, Nowa Funlandia zgromadziła armię ochotników. 1 lipca 1916 roku żołnierze z nowofundlandzkiego królewskiego regimentu dostali się pod ciężki ostrzał ze strony Niemców. W przeciągu zaledwie pół godziny tylko 68 z nich udało się ująć cało. Pomnik ten ozdabia statua z brązu wraz z godłem regimentu - karibiu, roztacza się stąd widok na pole bitwy wraz z zachowanymi brytyjskimi i niemieckimi liniami okopów.

Image: www.britain.com

Image: Commonwealth War Graves Commission

Image: Commonwealth War Graves Commission

Krater Lochnagar, La Boisselle

I wojna światowa

Ten krater po bombie, o średnicy 100 m i głębokości 30 m, jest jedynym kraterem otwartym dla zwiedzających, upamiętnia rozpoczęcie bitwy nad Sommą przez oddziały brytyjskie w dniu 1 lipca 1916 roku.

Sala 'pojedynczego dowodzenia', Doullens

I wojna światowa

Sala ta w ratuszu w Doullens przywołuje kluczowy moment dla losów wojny, kiedy to generałowie Petain i Foch, lord Milner i generał Haig spotkali się w tym pokoju i zdecydowali o utworzeniu jednolitego systemu dowodzenia. 18 lipca generał Foch mianowany przez Brytyjczyków i Francuzów dowódcą obu armii rozpoczął ostateczną kontrofensywę, która doprowadziła do rozejmu z 11 listopada.

OTWARTE: codziennie z wyjątkiem niedziel
Wstęp wolny
Hall of the Sole Command
Hotel de Ville
2, avenue du Maréchal Foch
Doullennais Tourist Office
Tel: 00 33 (0)3 22 32 54 52

The 'P'tit Train de la Haute-Somme', Amiens

I wojna światowa

Ta wąskotorowa linia kolejowa była używana przez żołnierzy piechoty pomiędzy 1914 a 1918r. do dostarczania zapasów aż do francuskich linii frontu. W punkcie docelowym tej linii, Froissy, znajduje się muzeum kolejki wąskotorowej, gdzie można zobaczyć część z pojazdów używanych do zaopatrywania żołnierzy walczących w okopach podczas bitwy nad Sommą.

OTWARTE: Od 30 kwietnia do 1 października:
14.00-19.00 w niedziele i święta narodowe Francji.
Od 14 lipca do 26 sierpnia 14.00-18.00 wtorek - sobota
& 14.00-19.00 niedziele i święta narodowe Francji.
Dorośli: €8.50 Dzieci: €5.50
Dzieci poniżej 5 lat: wstęp wolny
Tel: 00 33 (0)3 22 44 55 40

Image: © Appave

Image: The Thiepval Visitor Centre

The Thiepval Visitor Centre

I wojna światowa

Centrum to jest miejscem, w którym goście odwiedzający pomnik ku czci zaginionych w Thiepval mogą oddać hołd poległym. Na monitorach można zobaczyć przebieg działań wojennych poczynając od 1914 aż do 1918 roku, a cały obszar skupia się na wydarzeniach związanych z bitwą nad Sommą, które rozegrały się w okolicach miasta i samym mieście Thiepval w 1916 roku. Ruchoma Tablica Zaginionych przedstawia zdumiewające fotografie 600. spośród 72. tysięcy upamiętnionych na pomniku.

OTWARTE: codziennie w godz. 10.00-18.00
Wstęp wolny
www.thiepval.org.uk

Australijski narodowy pomnik

Australijski narodowy pomnik, Villers-Bretonneux

I wojna światowa

W wiosce Villers-Bretonneux w dniu 25 kwietnia 1918r. oddziały australijskie powstrzymały niemiecką ofensywę z marca 1918r., dokładnie w trzecią rocznicę obchodów święta ku czci australijskich i nowozelandzkich oddziałów biorących udział w I wojnie światowej (ANZAC Day). Pomnik ma formę białego kamienia, znajdują się na nim nazwiska wszystkich zaginionych żołnierzy, którzy nie posiadają żadnego znanego grobu. Jest to również miejsce corocznych obchodów święta zwanego ANZAC Day. Na pierwszym piętrze szkoły znajduje się francusko-australijskie muzeum poświęcone wkładowi oddziałów australijskich w ostateczne zwycięstwo w I wojnie światowej wraz z fotografiami, umundurowaniem i bronią z tego okresu. Muzeum podkreśla wzajemne uznanie i szacunek obu narodów.

9 rue du Victoria, Villers-Bretonneux
Tel: 00 33 (0)3 22 96 80 79
Pomnik można zwiedzać przez cały rok, wstęp wolny
Muzeum jest otwarte:
marzec - październik 09.30-17.30;
listopad - luty 09.30-16.30
nieczynne: niedziele i święta (otwarte 11 listopada)
Dorośli: €4.00 dzieci: €2.50
dzieci poniżej 6 lat: wstęp wolny

Image: Didier Cuy

TEL: +44 (0)8715 747218

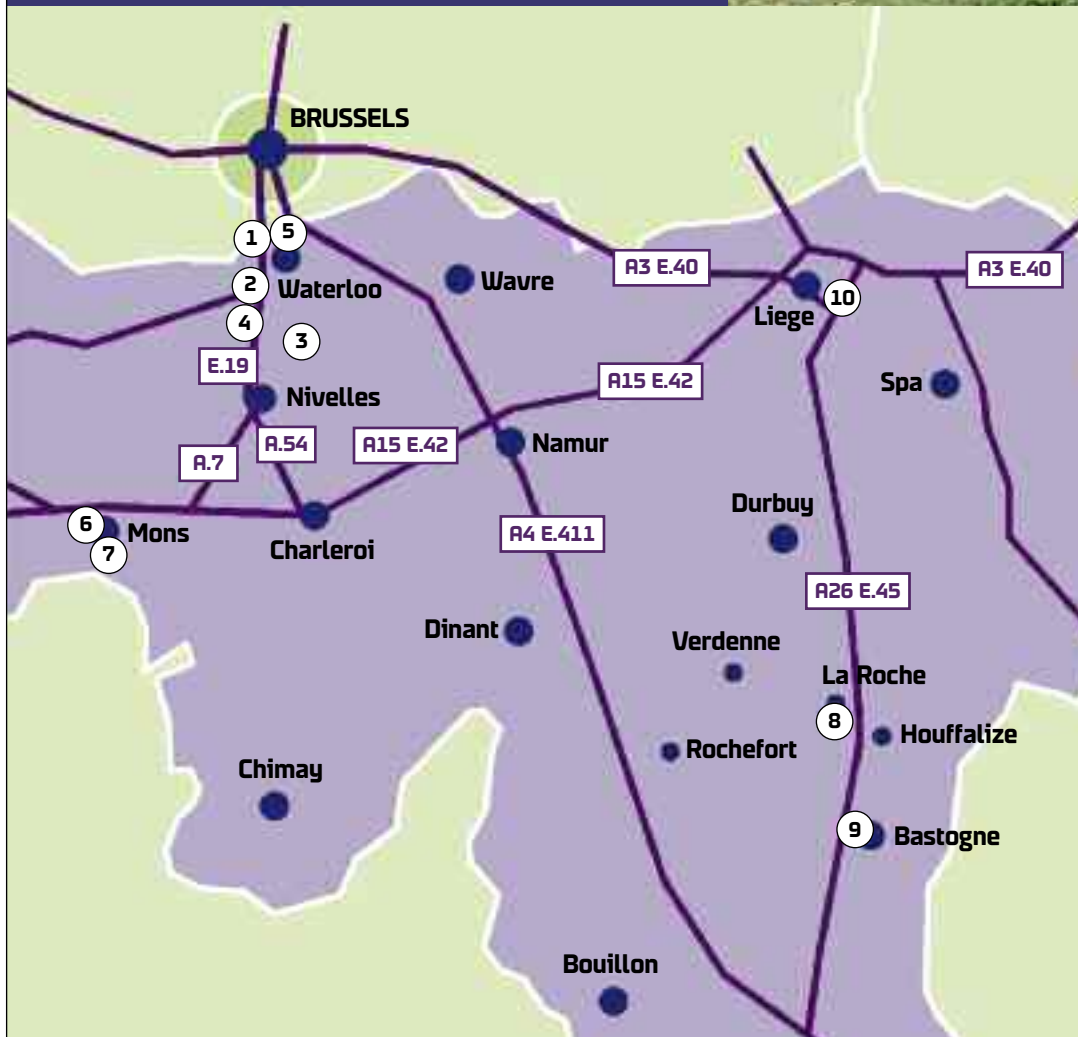
Południowa Belgia

Jeżeli wytyczymy linię pomiędzy głównymi miastami przemysłowymi Niemiec, a stolicą Francji - Paryżem, okaże się, że region południowej Belgii znajduje się bezpośrednio na trasie wojsk najeżdżących. Nie zaskakuje zatem fakt, iż ta część Belgii była areną walk podczas zarówno I jak i II wojny światowej. Kilkaset lat wcześniej konflikt pomiędzy Napoleonem z jednej strony, a wojskami brytyjskimi i pruskimi z drugiej osiągnął punkt kulminacyjny pod Waterloo, na południe od Brukseli, w 1815 roku. Odwiedzający południową Belgię, znaną również jako Wallonia, odkryją region, który doświadczył licznych konfliktów. Zniszczone powierzchnie, pomniki, muzea oraz cmentarze stanowią świadectwo wieloletnich zmagających wojennych. Fakt, że okolica i jej mieszkańcy wzniesli się ponad tragedię tamtych czasów i uczynili to miejsce tak pięknym jak je znamy dzisiaj, stanowi wspaniały hołd ku czci ludzkich wysiłków i wytrwałości.

Kopiec Lwa i Panorama

Pomimo niezadowolona księcia Wellingtona, aby uczcić zwycięstwo w bitwie, utworzono na pobliskim wzgórzu Kopiec Lwa, u podnóża którego na ścianach budynków z kopułowymi dachami namalowano panoramę przedstawiającą bitwę. Jest to miejsce, które absolutnie należy odwiedzić podczas wizyty pod Waterloo.

Image: © Culturespaces

Legenda mapy

- 1 Bitwa pod Waterloo
- 2 Kopiec Lwa
- 3 Ostatnia kwatery główna Napoleona
- 4 Panorama bitwy
- 5 Muzeum Wellingtona

I wojna światowa

- 6 Bitwa pod Mons
- 7 Muzeum Historii Militarnej

II wojna światowa

- 8 Muzeum Bitwy o Ardeny
- 9 Centrum historyczne w Bastogne
- 10 Muzeum Grudnia 44, La Gleize

Image: © Culturespaces

Rozmyślając o regionach w Belgii i północnej Francji dotkniętych wojną łatwo zapomnieć o konflikcie, który miał miejsce ponad 100 lat temu, a który doprowadził do potęczenia wielu spośród uczestników obu wojen światowych w różne sojusze polityczne – mianowicie bitwa pod Waterloo z 1815 roku. Admirał Nelson pokonał Francuzów na morzu w bitwie pod Trafalgarem w 1805, a Napoleon został zmuszony do abdykacji w 1814. Został on zesłany przez siły sprzymierzone na banicję na wyspę Elbę. Francuzi, niezadowoleni z rządów Ludwika XVIII, z utęsknieniem oczekiwali powrotu Napoleona, który uciekł z Elby w lutym 1815. Przegrupował on swoje siły chcąc rozbić wojska sił sprzymierzonych przeciwko niemu – oddziały Prus, Wielkiej Brytanii i Bahamów, Holandii oraz oddziały z Hanoweru i Brunswicu.

Biurowie turystyczne Waterloo
Chausée de Bruxelles 218
Tel: 00 32 (0)2 352 0910
Fax: 00 32 (0)2 354 2223

Bitwa pod Waterloo, 1815r.

Waterloo było miejscem kulminacyjnym trzech poprzednich bitew oraz ostatecznego zwycięstwa 18 czerwca 1815 wojsk sprzymierzonych Prus i Wielkiej Brytanii nad Napoleonem Bonaparte. Było to zwycięstwo księcia Wellingtona, który opisywał to jako 'największa doza szczęścia jako może się przytrafić w życiu'. Siły brytyjskie straciły około 5. tys. żołnierzy (zabitych lub rannych), oddziały pruskie 7. tys., a Francuzi 25. tys. poległych i 7. tys. wziętych do niewoli. Wizyta w muzeum Wellingtona, leżącego na południowy zachód od Waterloo, sprawi, że odwiedzanie pola bitwy i Kopca Lwa będzie jeszcze bardziej poruszające. W centrum dla odwiedzających zobaczyć można krótki film dotyczący bitwy, a rekonstrukcja ostatniej kwatery Napoleona i panorama pola bitwy pomoże zrozumieć wydarzenia z tego okresu i znaczenie samej bitwy.

Images: © OPT

Bilet łączony

Bilet łączony pozwala na zwiedzanie następujących miejsc:

Kopiec Lwa i Panorama, Braine-L'Alleud

Route du Lion 254,
Braine-L'Alleud
Tel: 00 32 (0)2 385 1912
www.waterloo1815.be
kwiecień - październik 09.30-18.30
listopad - marzec 10.00-17.00

Ostatnia kwatery główna Napoleona, Vieux-Genappe

Chausée de Bruxelles 66,
Vieux-Genappe
Tel: 00 32 (0)2 384 2424

Muzeum Wellingtona, Waterloo

Chausée de Bruxelles 147
B1410 Waterloo
Tel: 00 32 (0)2 357 28 60
www.museewellington.com
Otwarte codziennie z wyjątkiem:
1 stycznia & 25 grudnia
1 kwietnia - 30 września
09.30-18.30
1 października - 31 marca
10.00-17.00

BILET ŁĄCZONY:

dorośli: €12 dzieci: €7.50

Image: © Q. T. Mons

Mons: biuro informacji turystycznej
Grand'Place 22
7000 Mons
Tel: 00 32 (0)65 335 580
Fax: 00 32 (0)65 356 336

Image: Michel Lefrancq

Bitwa pod Mons

I wojna światowa

W dniu 23 sierpnia, zaledwie 20 dni po wypowiedzeniu Francji wojny przez Niemcy, oddziały brytyjskie znajdowały się na pozycjach w celu wsparcia sił francuskich. Jednakże, siły niemieckie przewyższały liczebnie wojska koalicji w stosunku 20 do 1 wzdłuż 45 km linii frontu, co zmusiło siły koalicji do

ewakuowania miasta Mons i odwrotu. Istnieje legenda mówiąca o ukazaniu się niektórym żołnierzom anioła dodającego odwagi wycofującej się armii. Obraz umieszczony w ratuszu w Mons przedstawia 'Anioła z Mons', dzisiaj sądzi się, że był to jedynie wymysł dziennikarzy.

Miasto Mons

II wojna światowa

Miasto zostało zaatakowane 10 maja 1940 roku i całkowicie zajęte 9 dni później. Następnym atakiem na miasto był atak sił koalicji, a wyzwolenie nastąpiło 2 września 1944 roku przez wojska amerykańskie, które wzięły do niewoli 27. tys. jeńców. W mieście znajduje się muzeum wojskowe upamiętniające oba wydarzenia, a poza granicami miasta znajdziemy cmentarz wojskowy St. Symphorien, położony w cichej okolicy. Znajdują się tutaj groby 230. brytyjskich żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej.

TEL: +44 (0)8715 747218

Memorial w Bastogne

Image: © OPT

Bitwa o Ardeny

II wojna światowa

We wrześniu 1944 marsz zapoczątkowany w dniu inwazji na Normandię dotarł do południowej Belgii, gdzie w zalesionym terenie Ardenów po okresie 3 miesięcy armia brytyjska walczyła bez

wytnienia pomogła wyzwolić cały ten region. Siły niemieckie rozpoczęły jednak kontratak znany również pod nazwą 'ofensywa w Ardenach'. Był to okres najbardziej zaciętych walk podczas trwania wojny – wielu żołnierzy zginęło. W La Roche znajduje się muzeum poświęcone ofensywie w Ardenach. Można tu zobaczyć wiele interesujących eksponatów, w tym maszynę szyfrującą – 'Enigmę'. Miasto La Roche doznało poważnych zniszczeń podczas wojny – 90% budynków zostało zniszczonych, a około 100. mieszkańców zginęło. W Hotton znajdziemy cmentarz wojskowy Wspólnoty Brytyjskiej, na którym pochowano 325. brytyjskich żołnierzy.

Centrum historyczne w Bastogne

II wojna światowa

Budynek w kształcie gwiazdy podzielony jest na dwie części – dwie oddzielne wystawy przedstawiające niemieckie i amerykańskie pamiątki wojenne. Znajdują się tutaj interesujące i autentyczne mundury z tego okresu oraz różne egzemplarze broni – skórzana kurtka niemieckiego oficera, który miał ją na sobie podczas trwania ofensywy w Ardenach.

Centrum historyczne w Bastogne
Colline du Mardasson
00 32 (0) 61 21 14 13
www.bastognehistoricalcenter.be
NIECZYNNE:
2011/2012 remont obiektu
Odwiedź stronę internetową,
aby uzyskać najnowsze informacje.

Muzeum Grudnia 44', La Gleize

II wojna światowa

W muzeum tym znajduje się nie tylko kolekcja różnorodnych pojazdów, uzbrojenia, dokumentów, modeli i dioram, ale również mamy okazję prześledzić losy pobliskiego miasteczka Verdenne, które podczas wojny w ciągu zaledwie pięciu dni było w rękach czterech różnych armii.

Muzeum Grudnia 44'
Rue d'Eglise 7,
La Gleize (Stoumont)
00 32 (0) 43 76 66 55
www.december44.com
OTWARTE:
1 marzec - 21 listopad 10.00-18.00
22 listopad- 29 lutego wyłącznie w weekendy & święta
Dorośli: €5.00 dzieci: €3.00

Centrum historyczne w Bastogne

**Belgijskie biuro informacji turystycznej
Bruksela & Wallonia
217 Marsh Wall
London E14 9FJ
Tel: 020 7531 0390
Fax: 020 7531 0393
info@belgiumtheplaceto.be
www.belgiumtheplaceto.be**

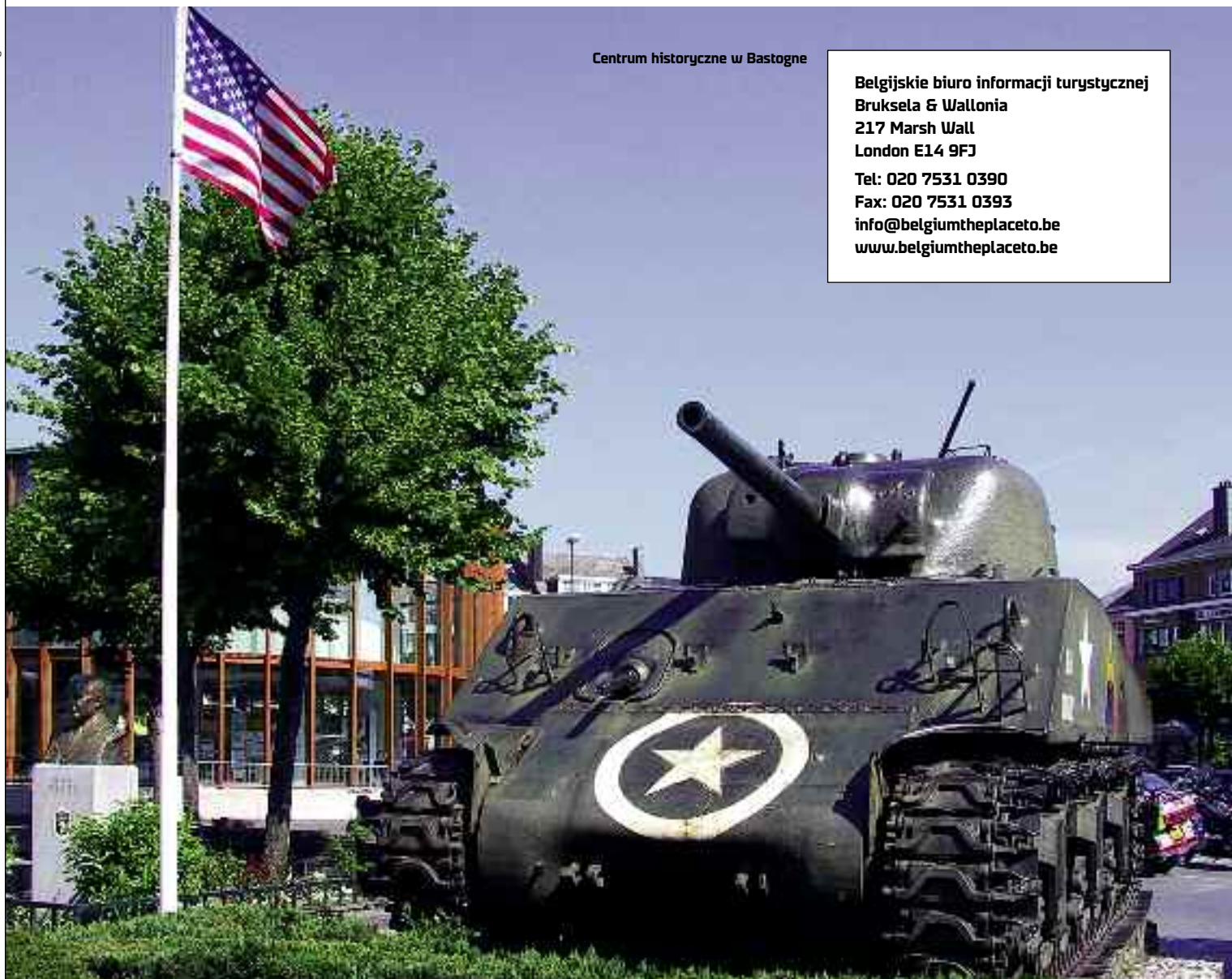

Image: © OPT

Czerpiąc przyjemność z jazdy

Jazda we Francji, Belgii czy Holandii jest przyjemnością dla wszystkich tych, którzy zwykli poruszać się po zatłoczonych miastach Wielkiej Brytanii. Przejeżdżając przez te kraje czerpiesz radość z przepięknych widoków wiejskiego krajobrazu, które nie zmieniły się od dziesięcioleci. Po drodze możesz zjechać z trasy i skręcić w boczną uliczkę, aby znaleźć miejsce w zaciszu, idealne na piknik.

ZANIM WYRUSZYSZ

Miej pewność, że posiadasz wymagane dokumenty oraz wyposażenie.

DOKUMENTY

W każdym momencie możesz zostać poproszony o przedstawienie Twoich dokumentów. Miej pewność, że poniżej wymienione dokumenty są ważne i gotowe do kontroli:

- ważne prawo jazdy (nie tymczasowe)
- Oryginalny dowód rejestracyjny pojazdu
- Ważne ubezpieczenie pojazdu (uwzględniające poruszanie się po Europie)
- Paszport

WYPOSAŻENIE

Obowiązkowe wyposażenie samochodu:

- Naklejka GB (dla samochodów zarejestrowanych w Wielkiej Brytanii)
- Trójkąt odblaskowy
- Kamizelka odblaskowa dla kierowcy oraz pasażerów
- Naklejka na światła
- Zestaw zapasowych żarówek
- Apteczka oraz gaśnica (wyposażenie niewymagane, ale zalecane)

PASY BEZPIECZEŃSTWA

Wymagane jest używanie pasów bezpieczeństwa przez wszystkich pasażerów pojazdu. Dzieci do 9 miesiąca mogą podróżować na przednim siedzeniu samochodu (fotelik tyłem do kierunku jazdy) jeżeli samochód nie jest wyposażony w poduszkę bezpieczeństwa. Dzieci poniżej 10 roku życia muszą podróżować na tylnych fotelach pojazdu.

JAZDA PO PRAWEJ STRONIE

Wskazane jest, aby pojazd wyposażony był w dodatkowe lustro, które powiększa pole widzenia. Jeżdżąc po prawej stronie musisz zachować szczególną ostrożność zwłaszcza dojeżdżając do skrzyżowań i rond. Francuskie prawo mówi "pierwszeństwo ma jadący z prawej strony"

Więcej informacji na temat jazdy samochodem po Francji i Belgii znajdziesz na stronie Automobile Association website: www.theaa.com

PICIE ALKOHOLU I JAZDA SAMOCHODEM

Francja, Belgia i Holandia posiada bardziej zaostrzone limity alkoholowe niż Wielka Brytania. Dopuszczalna zawartość alkoholu we krwi to 0.5mg/ml (mniej dla kierowców minibusów i autobusów 0.2mg/ml). Złamanie prawa podlega karze pieniężnej lub pozbawieniu wolności oraz utracie prawa jazdy na czas nieokreślony. Bezpieczna zasada: jedziesz, nie pij.

DOPUSZCZALNA PRĘDKOŚĆ

Obydwa państwa mają zaostrzone limity prędkości oraz działającą sieć fotoradarów. Przekroczenie prędkości o 25km/h we Francji może wiązać się z konfiskatą prawa jazdy, jak również z wysoką grzywną pieniężną.

DOPUSZCZALNA PRĘDKOŚĆ: FRANCJA

Autostrady	130 km/h	(81 mph)
mokra nawierzchnia	110 km/h	(68 mph)

Niektóre autostrady pobierają opłaty (Péage) i powinieneś posiadać przy sobie euro lub kartę kredytową.

Autostrada dwupasmowa	110 km/h	(68 mph)
mokra nawierzchnia	100 km/h	(62 mph)
W terenie niezabudowanym	90 km/h	(56 mph)
mokra nawierzchnia	80 km/h	(50 mph)
Miasta	50 km/h	(31 mph)

Prędkość w miastach wyznaczają znaki drogowe. Kierowca posiadający prawo jazdy mniej niż 2 lata musi przestrzegać przepisów, które obowiązują podczas złych warunków pogodowych.

DOPUSZCZALNA PRĘDKOŚĆ: BELGIA

Autostrada & droga dwupasmowa	120 km/h	(74 mph)
Teren niezabudowany	90 km/h	(56 mph)
Miasta	50 km/h	(31 mph)
Tereny szpitalne, szkoły, etc.	30 km/h	(19 mph)

DOPUSZCZALNA PRĘDKOŚĆ: HOLANDIA

Autostrady	20 km/h	(74 mph)
Główne drogi	100 km/h	(62 mph)
Teren zabudowany	50 km/h	(31 mph)
Pozostałe drogi	80 km/h	(50 mph)

DFDS Seaways
Eastern Docks
Dover
Kent CT16 1JA

Tel: +44 (0)8715 747218
www.dfds.pl

